

† Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului

† ANDREI

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Un sfert de veac de rodnică și jertfelnică slujire

Înd rostim numele Mănăstirii Rohia, nostalgic mergem pe firul gândului în urmă cu ani și realizăm rostul providențial pe care l-a avut și-l are această lavră, pentru viața spirituală a Maramureșului și Sătmarului. Și nu numai a Maramureșului și Sătmarului, ci a întregii regiuni de nord a Transilvaniei.

Gândurile acestea ni le provoacă aniversarea a 25 de ani de când era hirotonit ca episcop Preasfințitul Justin al Maramureșului și Sătmarului, pe atunci arhiepiscop vicar, fiu al Rohiei și înrădăcinat în tradițiile unui loc binecuvântat de misiunea și grija Înaltpreasfințitului Justinian Chira și a eruditului monah Nicolae de la Rohia.

Era duminica Sfintei Maria Egipteanca, o zi frumoasă și luminoasă din Postul Mare, iar în fruntea soborului era vrednicul de pomenire Mitropolit Antonie Plămădeală, secondat de ierarhii: Bartolomeu al Vadului, Feleacului și Clujului, Justinian al Maramureșului și Sătmarului, Andrei al Alba Iuliei, Calinic al Argeșului, Ioan al Oradiei și Bihorului și Emilian al Caransebeșului. Slujba s-a oficiat în altarul de vară al Mănăstirii Rohia în prezența unui public numeros de credincioși râvnitori de pe toate plaiurile Maramureșului.

Preasfințitul Justin, care va ajunge în 2016, după plecarea în eternitate a Arhiepiscopului Justinian, episcopul Maramureșului și Sătmarului, era legat cu toată ființa de Mănăstirea Rohia și de străvechile plaiuri maramureșene.

Se născuse în tradiționalul sat Rozavlea, de pe Valea Izei, aducea cu el moștenirea acelor locuri binecuvântate, și a intrat de tânăr în Mănăstirea Rohia, fiind ucenicul fidel al starețului Serafim, pe care-l va urma la stăreție și discipolul Arhiepiscopului Justinian întru cele ale spiritualității.

Cei din zonă eram obișnuiți, când pașii ne duceau pe la mănăstire, să-l întâlnim pe acel tânăr nevoitor, entuziast și harnic, care va lua în mână steagul bătăliei duhovnicești, în demersurile spirituale și edilitare ale mănăstirii.

Și cum de la o vreme imaginile nostalgice ale trecutului ne mângâie inima, ne aducem aminte cu drag că, urmând Seminarul Teologic la Cluj, o vreme, ne-a sprijinit strana de la Parohia Turda Fabrici, unde pe atunci eram preot paroh.

Sporadic l-am întâlnit și pe când era student la Sibiu și-n nenumăratele vizite ce le făceam la Rohia, unde Părintele Serafim nevoitorul și Părintele Nicolae eruditul îi erau în companie. Amintirile, care pot părea banale, își au importanța lor. Așa, de exemplu, într-o fotografie, pe când îl însoțeam pe Episcopul Emilian la Rohia, fiind preot la Alba Iulia, apare în grupul viețitorilor dimpreună cu Părinții Serafim și Nicolae.

Arhiepiscopul Justinian, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, inspirat de sus, și l-a ales ca și colaborator direct. El îl hirotonise diacon și preot, iar, în anul 1993, l-a ridicat la rangul de arhimandrit. Un an mai târziu, Sfântul Sinod, la propunerea sa, l-a ales Arhiepiscop vicar al Maramureșului și Sătmarului cu titulatura de „Sigheteanul”.

Din dragoste față de Sfântul Ioan Botezătorul, al cărui nume îl purtase înainte de călugărie, și față de Noul Testament, va face un doctorat sub îndrumarea Părintelui Profesor Stelian Tofană cu genericul: „Personalitatea Sfântului Ioan Botezătorul, între mărturie și mesianism iudaic, în descrierea Evangheliilor și a literaturii necreștine”.

Pe tărâm pastoral și edilitar, după ce în 17 aprilie 1994 ajunge arhiepiscop vicar al Maramureșului și Sătmarului, va desfășura o misiune de excepție. Va bate Eparhia în lung și-n lat, slujind Liturghii și sfințind biserici, învățând și făcându-se tuturor toate ca pe nici unii să nu-i piardă.

Alături de Arhiepiscopul Justinian, transformă 100 de filii în parohii, înființează 30 de mănăstiri și schituri, înființează Liceul Teologic din Satu Mare, se implică în viața școlilor și, ce este foarte important, organizează la Baia Mare, în 2013 și 2014, Reuniunea Tinerilor Ortodocși, cu mare impact, care apoi au fost urmate de cele de la Cluj, București, Iași și Sibiu. Aceste întâlniri care adună tineri ortodocși din toată lumea și care au fost demarate la Baia Mare au o importanță maximă pentru această lume secularizată.

Pe tărâm edilitar, pune piatra de temelie la 75 de noi biserici, dar, de o importanță covârșitoare, este faptul că ridică la Rohia, unde a fost stareț, o biserică superbă în stil moldovenesc, iar la Baia Mare catedrala impozantă în cel mai neaoș stil bizantin.

Dacă e să amintim și de implicarea în cultură a Preasfințitei Sale, vom pomeni de editarea la Polirom a operei Părintelui Nicolae Steinhardt, în volume elegante, cele peste 40 de studii,

DIN SUMAR:

- Dumnezeu ca Lumină, la Sfinții Grigorie Palama și Simeon Noul Teolog – **ANDREI GOBĂRNESCU**.....(p. 2)
- Strămoșii - **ALEXANDRU NEMOIANU**.....(p. 3)
- Apărătoare Doamnă – **ADRIAN PAPAĞI**.....(p. 3)
- Cu Iisus Hristos prin moarte la Viață – **PR. VALER BEL**.....(p. 4)
- Părintele Arsenie Papacioc și misterul "veșniciei într-o clipă" – **ARHIM. BENEDICT VESA**.....p. 5)

multe articole, participări la simpozioane teologice și întruniri internaționale. Nu putem uita nici tipăriturile eparhiale și, mai ales, revista oficială „*Graiul Bisericii Noastre*”.

Preasfințitul Iustin a hirotonit peste 400 de preoți, a sfințit 70 de biserici noi, a resfințit altele 125 restaurate și l-a ajutat, cât a trăit, pe Arhiepiscopul Justinian în toate activitățile lui, știind că în ultima parte a vieții puterile-i mai slăbiseră.

Acum, de când, pe 27 decembrie 2016, a ajuns titlularul eparhiei, dinamica-i activitate își urmează cursul. Și trebuie să menționăm faptul că din iunie 2018 și l-a asociat ca arhieru vicar pe Preasfințitul Timotei Sătmăreanul. Lucrul acesta l-a făcut pentru a da vieții pastorale încă un luptător.

Toate aceste lucruri, puține din câte s-ar putea spune, ni le amintim acum, când se împlinesc 25 de ani de la hirotonia întru arhieru a Preasfințitului Justin, Episcopul Maramureșului și Sătmăruului. Ni le amintim și-L rugăm pe Dumnezeu ca pe Preasfinția Sa și minunata Eparhie pe care o păstorește să le aibă în pază.

Oameni fiind, suntem și sentimentali și nu pot uita că satul în care Dumnezeu m-a chemat la viață este în eparhia Preasfinției Sale. Mă duc cu drag acasă și în multe împrejurări, inclusiv la hramul Bisericii din sat sau a mănăstirii pe care am înjghebat-o acolo, Preasfințitul Justin este o gazdă bună.

N-aș putea trece cu vederea nici faptul că atunci când, în calitate de Mitropolit al locului, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel m-a încredințat să-i fac instalarea Preasfințitului Justin la Baia Mare, am făcut-o cu mult drag. Și mai aug un lucru: atunci când se organiza noua Mitropolie a Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, a fost unul dintre cei ce și-a dat toată contribuția.

La ceas aniversar, gândindu-ne la „*Maramureșul plai cu flori*”, la Țara Sătmăruului, la Țara Codrului, la Țara Lăpușului, la Țara Oașului și la Țara Chioarului, Îl rugăm pe Dumnezeu ca pe Păstorul acestor ținuturi să-l fiină „*întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învățând cuvântul adevărului*”.

Dumnezeu ca lumină, la Sfinții Grigorie Palama și Simeon Noul Teolog

Andrei Găbărnescu

Întreg cultul ortodox și învățătura Bisericii Ortodoxe sunt învăluite în lumina Învierii lui Hristos și a lui Dumnezeu ca energie necreată, izvor al acestei lumini. Învățătura despre Dumnezeu ca lumină este prezentă atât în evanghelia Sfântului Ioan, cât și în demersul patristic al Sfinților Grigorie Palama și Simeon Noul Teolog. Pentru toți aceștia adevărata cunoaștere e cea primită de la Dumnezeu prin vederea slavei Sale. Vederea lui Hristos este adevărata cunoaștere. Simțirea sau „vederea” lui Dumnezeu și unirea cu El în lumină se ivește în om pe măsura curățirii sale de păcate. Există o diferență între lumina fizică¹ și lumina necreată care izvorăște din Dumnezeu. Misterul divin se descoperă oamenilor în măsura în care aceștia se unesc cu Dumnezeu și devin părtași ai Împărăției Sale. Capacitatea omului de a se uni cu Dumnezeu este proprie ființei umane prin actul Întrupării lui Hristos care este punctul central al umanității. Prin actul Întrupării, omul are parte de iubirea treimică și se poate bucura de șederea în lumina dumnezeirii. Cu referire la acest lucru, părintele Stăniloae afirma: „*Prin Întrupare, Fiul lui Dumnezeu, S-a arătat ca lumină deplină a omului, arătându-l capabil să fie făcut fiu al lui Dumnezeu și frate al său, ca Fiul lui Dumnezeu, și în stare să se înalțe, prin Duhul Sfânt al Fiului, la viața neînchisă în lumea aceasta. L-a arătat făcut pentru o viețuire de comuniune cu Sfânta Treime, pentru o viețuire de intimitate cu Sfânta Treime pentru o fericire veșnică în această comuniune*”²

Identitatea pe care o capătă omul prin unirea cu Sfânta Treime este una veșnică și îl situează pe acesta într-o relație filială cu Tatăl. Întruparea lui Hristos dă posibilitatea omului de a înaintea într-un proces epectatic pentru ajungerea la treapta vederii lui Dumnezeu

¹ Lumina fizică este aceea care iradiază din astre, din surse care generează o vedere perceptibilă materialității. Această lumină aparține materialului și cuprinde întru sine esența veșniciei.

² Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, *Iisus Hristos lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, Editura Anastasia, 1993, pag. 57.

ca lumină. Scrierile dogmatice descriu vederea luminii ca fiind apofatism de grad III în cadrul căruia cunoașterea lui Dumnezeu de către om depășește materialitatea lumii. Lumina dumnezeiască (φῶς) sau luminarea (ἐλλαμπή) reprezintă partea văzută a dumnezeirii, a energiilor sau a harului în care Dumnezeu se face cunoscut³. Învățătura ortodoxă despre lumina dumnezeiască se regăsește în cadrul a numeroase scrieri patristice menite să ofere o viziune cât mai exhaustivă a misterului divin. Dumnezeu S-a manifestat ca o lumină asupra întregii creații pe care a facut-o din iubire⁴. Posibilitatea vederii lui Dumnezeu ca lumină se împlinesc într-o comuniune deplină cu Duhul Sfânt. De cele mai multe ori se confundă „teologia negativă” cu înțelegerea cea „mai presus de minte”. Lumina dumnezeiască văzută într-un mod mai presus de înțelegere nu poate fi văzută decât prin puterea Duhului Sfânt⁵. Într-un studiu despre ce înseamnă Lumina dumnezeiască în spiritualitatea ortodoxă, analizând gândirea Sfinților Grigorie Palama și Simeon Noul Teolog, părintele Dumitru Stăniloae scria următoarele: „*Însuși faptul că vederea luminii dumnezeiești echivalează cu o unire cu Dumnezeu, iar unirea aceasta este o unire din iubire, de care sufletul se umple tot mai mult prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, sau a voii Lui, arată că întâlnirea cu Dumnezeu în lumină este o unire sau o întâlnire între credincios și Dumnezeu în iubire, ca între persoană și Persoană, o unire sau o întâlnire în care persoanele sunt întregi și totuși nu se confundă*”⁶.

Vederea lui Dumnezeu ca lumină este caracteristică mysticii Sfântului Simeon Noul Teolog (949-1022). Sfârșitul secolului al X-lea și începutul celui de-al XI-lea reprezintă o epocă de redescoperire a teologiei și valorilor ei morale și ascetice prin accentul profetic și foarte incisiv al discursului celui cunoscut între părinții bisericii care a primit și supranumele de Noul Teolog. Opera și viața Sfântului Simeon Noul Teolog reprezintă pentru creștinismul răsăritean o perioadă de profundă revigorare a Tradiției bizantine la cumpăna dintre cele două milenii. Lumina divină reprezintă laitmotivul teologiei simoniene. Tradiția Bisericii Ortodoxe Române este îmbogățită de învățătura acestor scrieri ce reprezintă un adevărat tezaur a mysticii ortodoxe. Creația poetică a Sfântului Simeon Noul Teolog conține cele mai profunde și cele mai remarcabile învățături despre Lumina divină, care se pot regăsi în tradiția Bisericii Ortodoxe de Răsărit și în literatura creștină în general⁷. Noutatea scrieri-

³ Vladimir LOSSKY, *Teologia Mistică a Bisericii de Răsărit*, trad. Pr. Vasile Răducă, Ed. Anastasia, cap. XI, p. 251.

⁴ Kallistos WARE, *The mystery of God and man in St. Symeon the New Theologian*, The Vision of Divine Light, p. 231.

⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, *Semnificația luminii dumnezeiești în spiritualitatea și cultul Bisericii Ortodoxe*, p. 435.

⁶ Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, „*Semnificația Luminii dumnezeiești în spiritualitatea și cultul Bisericii Ortodoxe*”, în *Ortodoxia*, nr. 3-4, 1976, p. 440.

⁷ Demetri STATHOPOULOS, „*The divine light in the poetry of St. Syme-*

on The New Theologian (949-1025)”, în „The greek Orthodox Theological Review”, p. 9.

lor Sfântului Simeon Noul Teolog este aceea că lumina divină este laitmotivul care stă la baza legăturii dintre om și Dumnezeu. Comuniunea directă a omului cu sacralul se constituie tocmai pe faptul că omul care este curățit de păcat ajunge la starea de iluminare și prin aceasta la theosis. Îndumnezeirea omului presupune ajungerea la demnitatea asemănării cu Arhetipul și devenirea omului Dumnezeu după har prin participare. Omul este destinat Luminii încă de la momentul Botezului când primește haina de lumină a energiilor necreate. Veșmântul de lumină divin devine acoperământul al noului botezat ca pece-te a noii identități primite. Lumina este libertatea Duhului Sfânt dar este și limbajul universal al Duhului Sfânt. Lumina sfântă în lume este repetarea continuă a miracolului Cinzeciunii⁸.

Teologia luminii necreate își găsește tâlcuirea și în scrierile Sfântului Grigorie Palama, scriitor bisericesc care a rămas un reper important al scrierilor de specialitate prin contribuția sa la definirea noțiunii de *energie necreată*. Energiile necreate definesc lucrările felurite ale lui Dumnezeu prin care El lucrează și a lucrat din veac la facerea și conducerea lumii văzute și a celei nevăzute. Prin intermediul acestor energii necreate Dumnezeu Se face simțit în cadrul creației și o conduce pe aceasta spre îndumnezeire. Omul în calitate de supremă creație, de imagine a iubirii trinitare și chip al Chipului are datoria de a conlucra la mântuirea sa prin intermediul comuniunii depline cu Dumnezeu. Energiile necreate sunt acelea care-i înlesnesc acestuia demersul soteriologic. La nivelul sufletului, energiile sădesc în interiorul ființei create dorul după Dumnezeu și dragostea nemijlocită pentru facerea a tot lucrul bun.

Dumnezeu se face cunoscut oamenilor prin intermediul harului care este energie necreată și care vine spre om ca răspuns al rugăciunii acestuia. Cu referire la acest lucru Sfântul Ioan Gură de Aur preciza că: „*Dumnezeu nu se trimite, ci harul. Nu Duhul curge din har, ci harul curge din Duh*”⁹. Darul Sfântului Duh, pe care omul îl dobândește la Sfântul Botez lucrează în om după măsura credinței lui, fiindcă el este făgăduit de Dumnezeu celor ce cred în El și vor să ajungă la unirea mistică cu El. (Isaia 44, 3; 59, 11; Iezechiel 36, 27). Darul Sfântului Duh se dă omului care se roagă, crede în El și se pocăiește de păcatele sale (Luca 11,13; Fapte 8,15; 2, 38). Toate textele palamite care fac referire la energiile necreate întăresc ideea conform căreia acestea sunt simbolul unitar al ființei divine. Sfânta Treime este izvor al energiilor necreate. Acestea sunt comune unității dumnezeiești și descriu natura dumnezeiască pe care Sfântul o numește necompusă, simplă, una, comună tuturor celor trei ipostasuri. Vederea lui Dumnezeu ca lumină este posibilă în măsura în care inima omului devine tron el energiilor necreate. Harul este energie îndumnezeitoare a întregii creații. Sfântul Grigorie Palama atribuie harului unitatea iubirii treimice ce îndeamnă pe toți la unitatea într-un gând și într-un cuget.

Sfântul Grigorie Palama descrie lumina divină ca nefiind creată de puterea minții. Ea se ivește în minte exclusiv prin puterea harului, când încetează orice lucrare înțelegătoare, naturală a minții. Ea este transcendentă, cu totul altfel decât orice lumină ce cade sub simțuri, sau e descoperită în calitate de conținut intelectual. Acea lumină nu e numai suprasensibilă ci și supraintelegibilă¹⁰. Disputa dintre Sfântul Grigorie Palama și Varlaam a fost una bazată pe o diferență evidentă de raportare la divinitate și un discurs exagerat susținut de cel care îmbrățișa filosofia elenistă. Știința profană are valoarea ei inestimabilă însă nu poate transcende misterul divin și cu atât mai mult nu poate indica linii directoare în cadrul comuniunii divino-umane. Sfântul Grigorie Palama a susținut faptul că știința profană nu este în totalitate depășită de sens dar cunoașterea acesteia nu poate egala cunoașterea pe care Dumnezeu o dă îngerilor prin intermediul Duhului Sfânt. Diferența dintre știința profană și învățătura creștină este asemănată de Sfântul Grigorie Palama cu deosebirea dintre lumina soarelui și cea a unui sfeșnic.

Misterul vederii lui Dumnezeu ca lumină reprezintă o piatră de temelie a spiritualității creștin ortodoxe. Metoda rugăciunii isihaste îl pune pe om în situația de a recunoaște păcatele și-l ridică la statutul de partener al dialogului divino-uman. Pomenirea numelui lui Iisus încălzește inima omului și o transformă în tron al milostivirii lui Dumnezeu. Sfântul Simeon Noul Teolog este exemplul elocvent de smerenie și de model al practicării rugăciunii sincere. Metanoia presupune alungarea oricărei urme de ispită și păcat. Sfântul Grigorie Palama descrie vederea luminii prin intermediul harului în calitate sa de energie necreată și ca răspuns al lui Dumnezeu la rugăciunea sinceră și curată a omului

on The New Theologian (949-1025)”, în „The greek Orthodox Theological Review”, p. 9.

⁸ Demetri STATHOPOULOS, „*The divine light in the poetry of St. Symeon The New Theologian (949-1025)*”, în „The greek Orthodox Theological Review”, pp. 96-97.

⁹ Sfântul Grigorie Palama, Filocalia a VII-a, București, 1977, p. 218.

¹⁰ Filocalia, volumul 7, Sfântul Grigorie Palama, Traducere, introduce-re și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1977, p. 270 nota de subol 362.

Tableta lunii

Strămoșii

Alexandru Nemoianu
(Statele Unite)

L recutul și viitorul se întâlnesc în clipa prezentă. În veșnicie, această precizare nici nu mai există, un prezent continuu este starea. În această înțelegere trebuie să fim conștienți că toate generațiile conlucrează și contribuțiile lor sunt mereu actuale. Tot în această înțelegere trebuie să acceptăm că unele generații au avut contribuții mai substanțiale decât altele dar, valoarea și importanța lor se măsoară nu după „realizări”, se măsoară după statormicia în ROST, în Tradiție, în înțelegere morală, în Credință.

Comunitățile umane organice, familii, neamuri, națiuni, toate au putut avea rost semnificativ câtă vreme s-au întemeiat și s-au putut adresa unei păreri de sine comun împărtășite, unei „memorii colective”. Această „memorie colectivă” este suma credințelor, obiceiurilor, amintirilor, a înțelegerii, comun împărtășite, a diferenței dintre „bine” și „rău”.

Toate acestea alcătuiesc, cum spunem, „memoria colectivă”, și în lipsa ei un „model existențial” real nu poate exista. Această „memorie colectivă” este o realitate vie, care se transmite din generație în generație. Ea nu este și nu poate fi osificată ori sclerozată. Fiecare generație îi adaugă ceva nou și semnificativ, iar adausul rămâne întotdeauna consecvent aceluiași semn. „Memoria colectivă” rămâne întotdeauna credincioasă și consecventă sieși, și ea este de fapt criteriul critic al vieții istorice.

Fiind o realitate vie, memoria colectivă vine din trecut, este trăită în prezent și este proiectată, ca așteptare de împlinit în viitor. Iar garanția acestei realități este elementul pe care s-au întemeiat și dezvoltat toate marile civilizații omenești: mormântul strămoșilor.

Plecând de la singura certitudine a condiției omenești, mortalitatea, în mod paradoxal, „mormântul strămoșilor” devine calea vieții.

Timpul este un întreg și, după cum orice trecut acționează asupra viitorului, tot așa, orice prezent acționează transformator asupra trecutului. Existau, astfel, lucruri care, în trecut, nu erau reale și pe care prezentul le face reale. Aici se vede importanța „cultului strămoșilor”. Trăind drept ca oameni, ne înălțăm părinții, după cum fructul justifică pomul. Respectul pentru strămoși și modelul lor de existență este o datorie vitală”. Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința” (Sf. Pavel, *Evrei* 13, 7).

„Mormântul strămoșilor” este certitudinea că suntem parte a unei căi pe care trebuie să o străbatem. „Mormântul strămoșilor” ne spune limpede că existența nu se sfârșește cu nici unul dintre cei care mai trăim, așa cum nu s-a sfârșit cu nici unul dintre cei care au fost. „Mormântul strămoșilor” ne obligă să înțelegem că avem o datorie de împlinit și față de cei care au fost și față de cei care au să vine. „Mormântul strămoșilor” ne spune răspicat că în această lume nu suntem singuri. „Mormântul strămoșilor” ne obligă pe toți și pe fiecare să facem cea mai solemnă făgăduință, că nu vom uita nicio dată ceea ce datorăm acestor strămoși.

Aceasta nu înseamnă să credem că toți strămoșii au fost sfinți, dar trebuie să ne încredințeze că unii dintre ei sunt sfinți! Și pentru acești sfinți și prin ei suntem și stăm în ființă.

Acest respect pentru „mormântul strămoșilor” și pentru „memoria colectivă” într-o ultima analiză constituie o mărturisire. Este amintirea Raiului din care am fost alungați și a cărui nostalgie, în vorbele Părintelui Nicolae Steinhardt de la Rohia, „ne va chinui întotdeauna”.

Pentru români înțelegerea și practicarea acestor adevăruri a fost pentru foarte multă vreme simplă. Dat fiind faptul că orice român și oricum orice familie românească își are obârșia într-un sat, aceste adevăruri se așezau fără nicio dificultate. Comunitatea sătească, acea așezare miraculoasă având existența „din veci”, asigura nu numai existența fizică, dar mai ales pe cea sufletească. Orice abatere de la „rânduiala” era sancționată și îndreptată. De aceea ura sălbatecă împotriva satului, care a existat întotdeauna, dar care în ultimul veac a devenit devastatoare, nu trebuie să surprindă. Ce este trist este faptul că acestor forțe ale răului le-a stat complice și le stă complice neghiobia unor personaje penibile. Personaje penibile care au avut lipsa de bunăcuviință să dea până și numelui sfânt de ȚĂRAN o conotație peiorativă. Repet indivizi care împletesc prostia cu un vid de rost existențial. Personaje care trăiesc degeaba. Această ura împotriva satului este parte din furia cu care „memoria colectivă” românească se dorește a fi distrusă și înlocuită cu jalnice iluzii sau abominații.

Pentru că trebuie să fim înțeleși, atunci când „memoria colectivă” a unui Neam este distrusă, atunci acel Neam încetează să mai aibă existența semnificativă, de fapt încetează să mai aibă existența, trece într-o stare de vegetare fără rost.

Acestei încercări îi stă martor momentul istoric actual și acestei încercări trebuie să i ne opunem toți și fiecare.

Este destul de trist că pământul românesc este controlat de către „pro consuli”, de la Bruxelles și de la Washington. Dar absolut dramatic este când vedem, sub ochii noștri, cum entități care nu au nimic în comun cu Neamul Românesc și care nu au absolut nimic comun cu binele Neamului Românesc hotărăsc ce nume să poarte străzile românești, căror „eroi” să se închine Neamul Românesc, sau cum să fie alcătuită familia românească. Entități străine și parazitare, care caută să elimine din „memoria colectivă” românească tot ce definește acest Neam: Făt Frumos și Ileana Cosânzeana, Eminescu și Caragiale. Iar lor le stau alături oameni de nimica, „fără suflet” și fără rădăcină, pleava și secătura; adunați în ONG-uri, în abominabila LGBTQ, în „uniuni” care își zic „salvatoare”, și care de fapt osândesc și maculează în PLUS.

Aici nu mai este nimic de comentat. În acest moment toți, dar mai ales fiecare, avem de făcut o alegere. Și să nu ne facem nicio iluzie, pentru această alegere vom da „samă”, și în lumea asta, și în cea care va să fie.

Apărătoare Doamnă

Conf. univ. Adrian Papahagi

Lncepută în 1163 și terminată peste două secole, catedrala Notre-Dame din Insula Cetății este fructul epocii fabuloase numite de Charles Homer Haskins « renașterea din secolul XII ». Manifest al goticului, pe urma catedralelor din Saint-Denis, Sens, Noyon sau Laon, și încununare a lui, izbândă supremă a arhitecturii medievale, Notre-Dame de Paris își taie răsuflarea prin îndrăzneala turnurilor dinspre apus și prin ingeniozitatea arcelor exterioare (arcs boutants), care preiau greutatea acoperișului și permit bisericii să se înalțe, zveltă și nepământescă, spre Cel Înalt. De pe vremea lui Carol cel Mare în umbra catedralei funcționa o școală, iar din aceasta s-a născut, în 1200, universitatea care a dominat intelectual Europa de Vest până la sfârșitul Evului Mediu. În această catedrală s-au căsătorit regi ai Franței, Angliei, Scoției și Spaniei, aici a fost adusă coroana de spini a Mântuitorului.

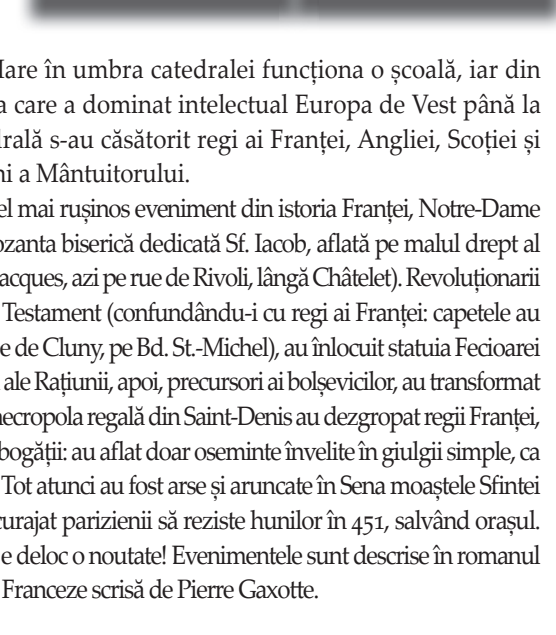
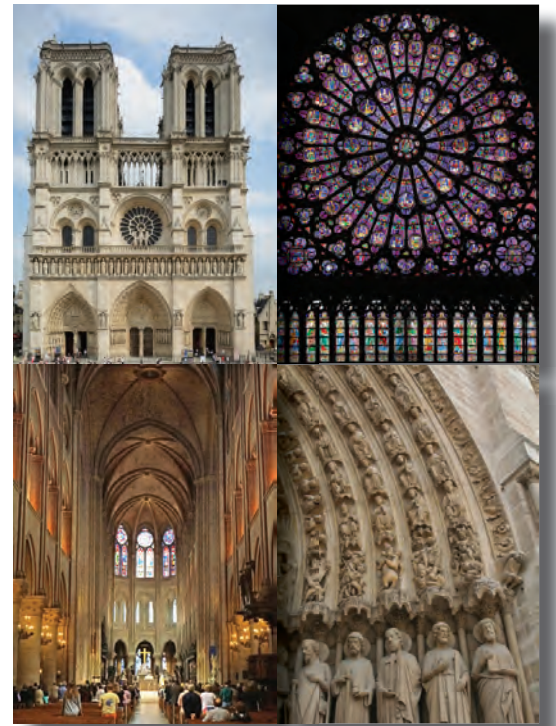
Desecrată în 1793, în oribila Revoluție, cel mai rușinos eveniment din istoria Franței, Notre-Dame a scăpat în extremis să fie demolată ca impozanta biserică dedicată Sf. Iacob, aflată pe malul drept al Senei, din care a rămas doar tumul (Tour St-Jacques, azi pe rue de Rivoli, lângă Châtelet). Revoluționarii ateu au decapitat statuile regilor din Vechiul Testament (confundându-i cu regi ai Franței: capetele au fost redescoperite și pot fi azi văzute la Musée de Cluny, pe Bd. St-Michel), au înlocuit statuia Fecioarei cu cea a Libertății, au celebrat câteva sărbători ale Rațiunii, apoi, precursori ai bolșevicilor, au transformat catedrala în depozit de furaje și alimente. La necropola regală din Saint-Denis au dezgropat regii Franței, sperând să descopere dovezi ale imensei lor bogății: au aflat doar oseminte învelite în giulgiu simple, ca al Mântuitorului, și le-au aruncat într-o fosă. Tot atunci au fost arse și aruncate în Sena moaștele Sfintei Geneveva, protectoarea Parisului, care a încurajat parizienii să reziste hunilor în 451, salvând orașul. Ura împotriva « pupătorilor de moaște » nu e deloc o noutate! Evenimentele sunt descrise în romanul Sire al lui Jean Raspail și în istoria Revoluției Franceze scrisă de Pierre Gaxotte.

Din fericire, visul imperial al lui Napoleon a redat catedrala credincioșilor ei, iar Buonaparte a fost încoronat aici în 1804. După romanul lui Hugo din 1831, guvernul a decis restaurarea bisericii. Multe elemente care par medievale, inclusiv tumulețul ascuțit (la flèche) păbușit ieri noapte și o parte dintre vitraliile distruse de incendiu, i se datorează arhitectului Viollet-le-Duc, din sec. XIX. Catedrala a fost curățată cu ocazia jubileului celor două mii de ani de la nașterea lui Hristos și se afla iarăși în proces de renovare atunci când, nu se știe din ce cauză, un incendiu a mistuit « pădurea » de stejari milenari care constituiau structura de rezistență a acoperișului.

Am locuit opt ani la Paris, am participat la multe slujbe în Notre-Dame, inclusiv în prezența cardinalilor Lustiger și Ratzinger. Timp de trei ani, am dat meditații unui elev care locuia pe Île St.-Louis și coboram săptămânal colina Sfintei Geneveva, traversând Insula Cetății prin spatele catedralei. Mă oream mereu, răpit de dantela robustă, de elanul incredibil, de grația și ingeniozitatea arcelor care sprijineau, ca șuvițe despletite din pletele Maicii Domnului, mirabila construcție. La răsărit și la asfințit, când nu erau nori, piatra albă a catedralei părea poleită cu aur. Când ieșeam spre Sena de pe minuscula rue de Bièvre, catedrala se ivea deodată, dintre ape, neverosimilă ca un miraj.

Mii de oameni în sute de ani au tăiat piatră și au urcat-o pe schele, au proiectat arce și ziduri ingenioase pentru a mări suprafața vitraliilor prin care lumina crudă a răsăritului sau cea lină a înserării se oprește asupra mesei unde pâinea și vinul se transformă în sfânt trupul și scump sângele Mântuitorului nostru, Iisus Hristos. În vremuri în care contabili acri și ideologi triști nu numărau banul dat înspre slava lui Dumnezeu și mântuirea sufletelor noastre, regii, episcopii, meșterii și locuitorii Parisului au înălțat unul dintre marile altare ale creștinătății.

Ieri noapte (15 aprilie), focul, care a ocolit biserica Fecioarei timp de peste 850 de ani, a devastat clădirea într-o proporție pe care abia zilele viitoare ne-o vor revela în toată grozăvia ei. Președintele Franței (creștin catolic care s-a botezat la 12 ani, în ciuda opoziției tatălui său) a promis un imens efort de restaurare a inimii Parisului, și implicit a Franței creștine. Exemplul său a fost urmat de mari patroni, de personalități din toate domeniile, de cler și de popor. Această solidaritate ne va cuprinde și pe noi, români care iubim Franța eternă sau simpli creștini, zguduți de distrugerea unei case a Domnului. Unii vom participa la subscripția publică pentru reconstrucția catedralei Parisului, dar cu toții ne vom ruga ca șocul acestui sinistru să dezmoștească inimile tuturor și să adune Europa creștină în jurul altarelor ei și al credinței vii, care a construit zidurile și a generat spiritul fabuloasei noastre civilizații. Când vom cânta « Apărătoare Doamnă » în zilele care preced Învierea Domnului și mai apoi ne vom gândi mereu și la Doamna Noastră de la Paris.

Cu Iisus Hristos, prin moarte la viață

Pr. univ. dr. Valer Bel

 mul creștin se pregătește în cursul întregii vieți pământești să se mântuiască în viața veșnică prin sporirea și întărirea comuniunii lui cu Hristos și cu semenii, pentru ca moartea să fie trecerea lui la plenitudinea comuniunii cu Dumnezeu și cu semenii săi. Dar moartea este pragul peste care trebuie să trecem ca să intrăm în sensul deplin al existenței. Prin moartea și învierea lui Hristos Cel răstignit, moartea și-a schimbat nu numai rolul ei în sine, ci și în experiența celor ce o trăiesc, descoperindu-se ca poartă spre viața cea născătoare. Celor ce cred în Hristos, nu s-a deschis numai calea eternității, ci au și primit puterea dumnezeiască de a parcurge împreună cu El calea care duce la viața veșnică în iubirea lui Dumnezeu. De aceea „Iisus a zis: Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Și oricine trăiește și crede în Mine nu va muri în veac” (Ioan 11, 25-26). Prin Botez primim din Hristos putere pentru moartea tainică cu El, ca să putem înain-

ta spre învierea cu El: „Așa și voi, socotiți-vă că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru” (Romani 6, 11). Hristos ne dă puterea să trăim moartea tainică cu El, moartea egoismului păcatului, ca predare lui Dumnezeu, într-o continuă dezvoltare, pentru ca în momentul culminant al morții fizice, despărțirea sufletului de trup să coincidă cu intrarea culminantă în plenitudinea vieții: „Purtând totdeauna în trup moartea lui Iisus, pentru ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru” (2Corinteni 4,10). Strigătul lui Iisus pe cruce: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu pentru ce M-ai părăsit?” își are iconomia sa în pregătirea noastră pentru acceptarea morții ca poartă spre învierea fericită cu El. Prin acest strigăt Iisus ne arată că a fost om adevărat și Și-a asumat condiția noastră, inclusiv moartea, și din dorința de a Se uni ca om deplin cu Tatăl, acceptă și durerile morții, ca noi să învățăm să acceptăm din iubire față de Hristos, această ultimă durere a vieții noastre pământești, cu credința că „nici moartea, nici viața... nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru” (Romani 8, 38-39).

Cenzura Telegrafului Român în fondul arhivistic al Departamentului Cultelor, între anii 1957-1972

Dr. Silviu-Constantin Nedelcu

(Biblioteca Academiei Române)

Introducere

 ocumentele de arhivă privind cenzura presei ortodoxe în timpul regimului comunist variază și ne arată o altă perspectivă asupra stării de fapt a lucrurilor din în acele timpuri pătrunse de un control excesiv al instituțiilor Statului.

În ceea ce privește *Telegraful Român*, cea mai veche publicație periodică religioasă având continuitate până în prezent, am identificat în fondul arhivistic al Departamentului Cultelor, mai multe

dosare în acest sens cuprinse între anii 1957-1972, și anume: 1) ANIC, fondul Ministerul Cultelor și Artelor, dosar nr. 8/1957, f. 32-34; 2) ANIC, fondul Ministerul Cultelor și Artelor. Studii, dosar nr. 1/1961, f. 270, 281; 3) ANIC, fondul Ministerul Cultelor și Artelor, dosar nr. 37/1962, f. 39-48; 4) ANIC, fondul Ministerul Cultelor și Artelor, dosar nr. 48/1963, f. 37; 5) ANIC, fondul Ministerul Cultelor și Artelor, dosar nr. 192/1969, f. 58, 110, 116, 145, 182, 197, 230, 244, 253.

1957

În *Nota* din 4.II.1959 a lui Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor, este precizat faptul că Departamentul Cultelor a transmis Secretariatului General al Consiliului de Miniștri „situația publicațiilor religioase existente și propunerile pentru unele limitări – a periodicității și tirajelor – în anul 1959”¹. Acesta continuă spunând că „s-a redus periodicitatea la patru reviste și a fost micșorat și numărul paginilor”². Motivația sa pentru aceste reduceri ale publicațiilor periodice bisericești apare în finalul documentului unde afirmă că: „Departamentul Cultelor își orientează munca din acest sector în sensul ca [în, n. n.] revistele cultelor să nu exalte³ misticismul bolnăvicios, mai ales când Statul nostru dă toată atenția culturalizării maselor și propagandei științifico-ateiste, și, pe cât cu putință, să se obțină și o atitudine pozitivă față de realizările regimului nostru și față de problemele internaționale la ordinea zilei”⁴.

Anexat acestei *Note* apare un tabel comparativ, datat în 3 februarie 1959⁵, cu situația periodicității și tirajelor revistelor editate de culte pe anii 1958 și 1959.

În prima coloană apar cele 9 publicații ale cultului ortodox, la nr. 7 fiind menționat *Telegraful Român*. Dacă tirajul periodicului era în anul 1958 de 5.000 de exemplare, în anul 1959 apare un tiraj de 4.000 de exemplare, periodicitatea (bilunară) și numărul de pagini (4) rămânând neschimbat⁶.

Astfel, dacă *Telegraful Român* apărea până anul 1958 în 10.000 de exemplare/lună, respectiv 120.000 exemplare/an, cenzura comunistă prin Departamentul Cultelor redusese tirajul acestui periodic atât de mult, la prima vedere am putea spune chiar nesemnificativ, încât ajunsese să fie tipărit în 8.000 exemplare/lună, respectiv 96.000 exemplare/an. Cu 24.000 de exemplare mai puțin decât în anul precedent, aproape un sfert, fusese redus întregul tiraj al revistei.

Anterior *Notei* lui Dumitru Dogaru tovarășul Șipoș de la Secțiunea Cultural-Învățământ a trimis *Nota* nr. 273 din 2. XII.1958 unde precizează faptul că „înainte de anul 1948 apăreau 108 publicații periodice religioase dintre care 60 editate de cultul ortodox, 19 de cultul romano-catolic și 29 de celelalte culte”⁷. Acesta precizează faptul că „după 1948 numărul publicațiilor scade treptat ajungându-se, ca în 1958 să apară 16 titluri din care 9 editate de cultul ortodox, iar 7 de către restul cultelor”⁸.

Reducerea tirajului la periodicul *Telegraful Român* de la Sibiu apare și în această *Notă* de la 5.000 de exemplare la 4.000 exemplare⁹. Acesta își încheie documentul spunând următoarele cu privire la periodicele religioase: „părerea noastră este, că economia la consumul de hârtie ce va rezulta în urma acestei reduceri va fi minimă însă totuși ar fi binevenită, reducându-se în felul acesta posibilitățile de difuzare a concepțiilor mistice religioase”¹⁰.

1961

Într-o *Adresă* a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu din 1 martie 1961 înaintată Direcției de Studii din cadrul Departamentului Cultelor, se cere aprobarea pentru difuzare¹¹ pentru nr. 37-38 din 1 octombrie 1960, după ce fusese obținută viza „bun de imprimat”¹².

Analizând datele rezultă faptul că ziarul *Telegraful Român* avea deja o întârziere de 5 luni.

Într-o *Adresă* similară, înaintată pe 24 martie 1961 era cerută viza de difuzare pentru nr. 39-40 din 15 octombrie 1960¹³. Astfel, perio-

¹ ANIC, fondul Ministerul Cultelor și Artelor, dosar nr. 8/1957, f. 31.

² *Ibidem*, f. 31.

³ În text apare o greșeală de tehnoredactare fiind scris *exalta* în loc de *exalte*, așa cum e corect.

⁴ *Ibidem*, f. 31.

⁵ *Ibidem*, f. 32.

⁶ *Ibidem*, f. 32.

⁷ *Ibidem*, f. 33.

⁸ *Ibidem*, f. 33.

⁹ *Ibidem*, f. 33.

¹⁰ *Ibidem*, f. 34.

¹¹ În text apare viza „bun de difuzat” cf. ANIC, fondul Ministerul Cultelor și Artelor. Studii, dosar nr. 1/1961, f. 270.

¹² *Ibidem*, f. 270.

¹³ *Ibidem*, f. 281.

dicul mai căpătase pe lângă cele 5 luni de întârziere încă un „avans” (sic!) de 9 zile.

Acest tip de tergiversare era utilizat de cenzura comunistă, în special de către Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor (D. G. P. T.) ca textele religioase să nu ajungă în parohii, respectiv iar în cazul în care ajungeau acest lucru să fie întârziat cât mai mult, motivația principală fiind stoparea „propagării misticismului religios bolnăvicios” (sic!), de care comuniștii se temeau puternic.

1962

Cenzura comunistă a continuat și în anul 1962, epurarea bibliotecilor parohiale de cărțile și periodicele interzise fiind făcută de către Împuterniciții Cultelor. Astfel, într-un *Tabel cu cărțile, revistele și broșurile bisericești care urmează să fie predate Direcției de Studii* din 14 martie 1962¹⁴, la pagina 9 a documentului, la nr. 315 apare „Telegraful Român, nr. 46-47”¹⁵, fără a fi precizat anul sau localitatea, în dreptul acesteia fiind menționat numele „Andrei Șopron”¹⁶.

Astfel, încă se mai găseau parohii care păstrasera reviste ce conțineau texte și autori interziși în perioada anilor 1945-1948, epurarea și „defascizarea” (sic!) bibliotecilor, inclusiv a celor parohiale, fiind un proces de durată care nu se încheiease cu anul 1948.

1969

Documentele trimise de către Direcția de Studii din cadrul Departamentului Cultelor către Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor (D. G. P. T.) pentru primirea vizei de tipărire¹⁷ arată faptul că în anul 1969 întârzierea tipării *Telegrafului Român* era de 1-3 luni.

Cenzura exercitată de cele două instituții de stat, Departamentul Cultelor și Direcția Presei, încercând să stopeze apariția la timp a acestui ziar bisericesc.

1972

Ultimul document cercetat reprezintă *Adresa* Nr. 716/C-8. IV.1972 a lui Dumitru Dogaru, Președintele Departamentului Cultelor, trimisă lui Iosif Ardeleanu, Directorul General al Direcției Generale a Presei și Tipăriturilor, în care solicita majorarea tirajului periodicului *Telegraful Român*¹⁸.

Astfel, este precizat faptul că în anul 1972 acest ziar bisericesc apărea într-un tiraj de 10.000 de exemplare/lună și cu data de 1

aprilie 1972, „prin solicitări de abonamente din partea unor credincioși din parohiile ortodoxe române de peste hotare, îndeosebi din Canada și S.U.A.”¹⁹, se dorea majorarea tirajului la 12.000 de exemplare/lună.

Un lucru surprinzător dacă analizăm perioada anterioară când, în anul 1959, tirajul fusese redus cu 1.000 de exemplare, acum fiind mărit cu 2.000 de exemplare. Acest lucru poate fi înțeles cumva în contextul „epocii de Aur” a regimului Nicolae Ceaușescu.

Concluzii

Cenzura comunistă și-a „îndreptat atenția” cu multă minuțiozitate asupra periodicele bisericești, în special asupra celor ortodoxe, și s-a încercat prin toate mijloacele posibile tergiversarea apariției acestor publicații prin diferite metode, așa cum am încercat să prezint anterior, ca cea cenzurării textului propriu-zis, a reducerii tirajelor și a periodicității, respectiv a întârzierii acordării vizelor bun de imprimat, respectiv bun de difuzat.

Nici *Telegraful Român*, cel mai vechi periodic ortodox n-a scăpat de cenzura comunistă însă, în mod cu totul surprinzător, de la un tiraj de 5.000 de exemplare/lună, redus la 4.000 de exemplare/lună în 1959, tirajul va ajunge să crească până la 10.000 de exemplare/lună, cerându-se chiar aprobarea suplimentării tirajului la 12.000 de exemplare/lună, de la 1 aprilie 1972.

¹⁴ ANIC, fondul Ministerul Cultelor și Artelor, dosar nr. 37/1962, f. 39-48.

¹⁵ *Ibidem*, f. 47.

¹⁶ *Ibidem*, f. 47.

¹⁷ ANIC, fondul Ministerul Cultelor și Artelor, dosar nr. 192/1969, f. 58, 110, 116, 145, 182, 197, 230, 244, 253.

¹⁸ ANIC, fondul Ministerul Cultelor și Artelor, dosar nr. 48/1963, f. 37.

¹⁹ *Ibidem*, f. 37.

Părintele Arsenie Papacioc și misterul „veșniciei într-o clipă”

Arhim. Benedict Vesa

Preșpre Părintele Arsenie Papacioc, Ioan Ianolide mărturisea într-o agrăire de sinaxar: „Jeromonahul Arsenie: mărunț, slab, ager și viu, mare duhovnic, om fără compromisuri. Micul cel mare. S-a călugărit din vocație. Suflet și trup feciorelnic, caracter integru. Energie necurmată și imensă putere de iubire. Om de luptă și sacrificiu. Conștiință și capacitate misionară. A făcut prozeliți înainte și după ce a depus votul monahal. S-a zbatut să impună adevărata conștiință creștinilor și a reușit. Luptător încercat, el spunea: *Noi înfruntăm pe atei la ei acasă. Este un far al lui Hristos*”¹. Și nu este unica descriere în acești termeni. Cei care ajungeau în preajma lui erau copleșiți de starea sa de așezare, de adâncimea vorbelor, de privirea limpede, de glasul neprefăcut și de căldura inimii. Nimic comercial, nimic excepțional, fără pretenții și, totuși, fascinant prin înfățișarea patericală și dragostea sa paternă vizibilă și accesibilă de departe. Om firesc prin comportament, cu dor de cele înalte și cu dârzenie întrale credinței.

Mănăstirea Techirghiol este legată de prezența sa pentru decenii. Și în cazul acestei geografii Dumnezeu lucrează în stilul-I propriu. Deși cu gândul de a fi izolat, prin prezența sa aici, acest loc devine topos vizibil al întâlnirii dintre om și Dumnezeu. Și acest lucru, pentru că, stând în fața unui părinte duhovnicesc de un asemenea calibru, nici nu mai știi bine ce e omenesc și ce e dumnezeiesc. Locul devine subțire și legătura cu cerul mult mai evidentă. Și acest lucru se întâmplă atât în viață, cât și în moarte. Căci și după plecarea în eternitate, mormântul său devine scară către veșnicia „ascunsă într-o clipă”, de rugăciune, adăugăm noi.

Se naște în ținutul Bărăganului, în zi de Sfântă Mărie, 15 august 1914, într-o familie de aromâni veniți din părțile Macedoniei. Este numit „pruncul din raiul ciobanilor”, exprimându-se apartenența cu „prerogative monahale” anticipatorii – ocupație cu predispoziție

către viața contemplativă. Delicatețea și dragostea i-au fost însușiri definitorii din anii de început, alături de capacitatea de a ierta, până la capătul vieții pământești. În fața uciderii unui frate de-al său a fost capabil să ofere iertarea, înțelegând că răzbumarea nu e de la Dumnezeu. Era vorba aici de „lărgirea inimii”, care îl scoate pe om din spațiul existenței orizontale și-l deschide generos către infinitul dumnezeirii.

Tânărul Anghel, Monahul Arsenie mai târziu, a nutrit un permanent dor de Dumnezeu și a manifestat o încredere nezdruccinată în reînvierea neamului românesc. Motiv pentru care s-a și înscris în Mișcarea Legionară. Pentru această apartenență a fost condamnat la închisoare de către regimul antonescian. Detenția a reprezentat „o topitoare” din care va ieși schimbat definitiv printr-o evidentă lucrare a harului. Aici are parte de o experiență a Împărăției trăită aievea, timpul și spațiul „se topeau la marginea veșniciei”. Calea de acum era clară – monahismul, singura variantă de împlinire a dorului după viața trăită din plin: „Pentru că Dumnezeu ne vrea cu orice preț pentru El. La mănăstire se vine cu dor mare, o nebulie pentru Hristos, o dorință de a te răstigni împreună cu El, răbdând orice pentru a ajunge să îi iubești pe toți”².

Intră în viața monahală la Mănăstirea Cozia în anul 1947. Primește ascultarea de paraclisier și profesor la școala ce funcționa în cadrul mănăstirii. Din pricina perspectivei sale vădit religioase a trebuit să demisioneze și au urmat ani de

peregrinări prin diverse mănăstiri – Cioclovina, Sihăstria, Antim sau Slatina, unde era stareț Părintele Cleopa Ilie. Acestuia din urmă, Părintele Arsenie i-a purtat mereu o evlavie sinceră pe tot parcursul vieții. Înfrățirea cu natura și cu întreaga omenire deveneau acum înțelesul cel mai adânc al monahismului.

A doua arestare se va întâmpla la Mănăstirea Slatina, în noaptea de 13-14 iunie 1958. Misiunea spirituală care se realiza acolo era lecturată de regimul opresiv drept un pericol de luat în seamă. Pentru călugărul Arsenie, chilia mănăstirii devenea acum chilia închisorii, pe linia etimologiei comune și a unui ethos în consecință. Singurătatea, lupta, rugăciunea și slujirea monahală, în general, căpătau acum o conotație carcerală. Crucea devenea o realitate prezentă și inaugurarea unei vieți trăite la intensitate maximă. De data aceasta vina sa era participarea la mișcarea Rugului Aprins de la Mănăstirea Antim. Nu era vorba acolo de încercarea de a răsturna regimul, ci de schimbarea lăuntrică, mult mai de preț în ierarhia vieții spirituale. Idealul de acum nu mai era aflarea unui adevăr lumesc, ci perpetuarea întâlnirii cu Adevărul-Hristos, tainice, adevărate și cât pentru o viață.

Deși torturat și cu perspectiva morții mereu prezente în față, reușește să transforme răstignirea sa în sursă de iertare – „O, Hristoase, care te rogi pentru cei ce te răstignesc și-i răstignești pe cei ce te iubesc!” Suferința, asumată din perspectiva unui

Dumnezeu răstignit, îi devine foc curățitor pentru toată ura și păcatul răspândit în lume. Temnițele de la Aiud și Jilava i-au devenit loc de nevoiță timp de șase ani. Acest răstimp a însemnat „a învăța iubirea și încrederea în Dumnezeu”. Lecția cea mai de preț a fost faptul că până și răul și întunericul au un sfârșit, pentru că dragostea și lumina sunt atotputernice și inepuizabile. Paradoxal, adevărata libertate a fost trăită acolo, între ziduri și în lanțuri. Și asta pentru că viața spirituală dinăuntru le dădea aripi. Duhul era singura sursă de libertate într-o țară care ea însăși se transformase într-un gulag și Acesta îi făcea tot mai ușori, tot mai transparenți pentru eternitate.

Va fi eliberat în anul 1964 și, după câteva staționări în diverse parohii de mir, Patriarhul Iustinian îl numește duhovnic la Mănăstirea Techirghiol. A început să facă ceea ce a făcut toată viața, să spovedească și să vorbească cu sensibilitatea-i

specifică. Prezenta o spiritualitate optimistă exprimată la maximum de această axiomă: „în materie de mântuire nu există timp, există veșnicie. Orice clipă poate fi un timp și orice suspinare poate fi o rugăciune... Nimic nu este pierdut, atâta vreme cât sufletul nu abdică, capul se ridică din nou, iar credința este în picioare. Iubește și ai încredere în Dumnezeu”.

Anul 1989 a însemnat pentru el o dovadă a izbânzii luminii, un strigăt de bucurie, „o revoluție plină de har”. Cu sufletul mereu tânăr și cu inima zvâcnind de viață, a fost mereu aproape de tineri, încurajându-i în zborul lor. Suferințele până la limită în decursul timpului au reprezentat tot atâtea exerciții de invitație la moarte, astfel încât plecarea sa, în ziua de 19 iulie 2011, a însemnat rezolvarea acestora în lumina veșniciei pe care a proclamat-o mereu. Moartea a murit și viața sa a început să inunde lumea cu putere.

Dacă ar fi să sintetizăm trecerea sa prin istorie, socotesc că trei sunt direcțiile evidente și definitorii – dorul după Dumnezeu și tinerețea perpetuă, simplitatea și firescul vieții, iubirea și încrederea în Dumnezeu și în omul de lângă. Aceste trei principii, conținut al filosofiei sale de viață, l-au făcut să străbată istoria, să-și sfințească viața, trăind la întretăierea dintre pământ și cer, dintre timp și veșnicie, dintre lume și Împărăție. Viața poate fi o tindă a raiului, atât timp cât e însoțită și garantată de dragoste. În felul acesta totul se transformă în dar, iar darul face cât Împărăția... ca „veșnicie ascunsă într-o clipă”.

Ovidiu Muntean, *Rememorând Marea Unire. Centenar 1918-2018/Remembering the Great Union. Centennial 1918-2018*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2018, 153 p.

Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca este unul din cele mai importante așezăminte ale memoriei transilvănene din antichitate până în epoca contemporană. Începând cu anul 2014 muzeografiile au organizat patru mari expoziții temporare dedicate rememorării Revoluției de la 1848, Memorandumului românilor din Transilvania, Primului Război Mondial și Marii Uniri. Cea din urmă expoziție derulată între noiembrie 2018 și aprilie 2019 a fost intitulată „România și Marea Unire”, respectiv „Clujenii și Marea Unire”. Toate aceste expoziții au pus în valoare obiectele muzeale din patrimoniul instituției legate de evenimentele pomenite și au invitat publicul urbei napocensis să redescopere file de istorie care au marcat decisiv viața locuitorilor din interiorul arcului carpatic în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele două decenii ale secolului al XX-lea.

O noutate remarcabilă a acestor expoziții o reprezintă cataloagele cu text bilingv român-englez, publicate în forma unor albume – de foarte bună calitate sub raportul conținutului și al hainei editoriale – de către curatorii expozițiilor, Ovidiu Muntean și Melinda Mitu, reunind o parte importantă a exponatelor vernisate și împodobind cronică marilor evenimente istorice aniversate, pe care reușesc în acest fel să le pună la dispoziția tuturor celor ce nu au reușit, din diferite motive, să treacă pragul muzeului.

Albumul lui Ovidiu Muntean dedicat centenarului Marii Uniri are patru părți: argument; excurs istoric intitulat „mărturie privitoare la Marea Unire în colecțiile Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei. Senatul Național Român din Cluj (2 noiembrie 1918 – 31 ianuarie 1919)”; trei anexe reprezentând notele de jurnal ale Sidoniei Docan din perioada 18 octombrie 1918 – 4 august 1919, un fragment memorialistic redactat de Emil Hațieganu, în 19 mai 1929, despre ziua de 1 Decembrie 1918, și un tabel nominal al delegaților aleși (62) și al celor de drept (52) din cercurile electorale ale județului Cluj de astăzi la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia; și catalogul descriptiv al pieselor expoziției, mare parte ilustrate în album, reprezentând fotografii, ilustrate și tablouri din epocă ale unor personalități, clădiri și scene reprezentative, file din presa vremii, manuscrise, diverse acte, hărți politice, geografice, administrative și etnografice ale României Mari, medalii militare și civile, ordine naționale, drapele și steaguri, piese de armament, plăci și monumente comemorative. Răsfoind filele volumului cititorul este introdus în atmosfera întâmplărilor emoționante și memorabile din acel crâmpel plin de zbucium și de lumină al istoriei noastre de acum o sută de ani care au culminat cu marea Adunare Națională de la Alba Iulia, iar pentru românii clujeni în particular cu intrarea armatei române în urbea de pe Someșul Mic în 24 decembrie 1918. Textele memorialistice semnate de Emil Hațieganu și de Sidonia Docan ne transmit emoția puternică a momentelor: „Și acum când scriu aceste rânduri simt emoția sufletească de atunci. Cu toții plângeam și aduceam mulțumire celui de Sus că ne-a învrednicit, ca noi să fim martori realizării visului strămoșilor noștri. (...) Fii binecuvântată de Dumnezeu zi de 1 Decembrie 1918!” (p.90). „Mic și mare aleargă spre Piața Mathia la primirea Armatei Române la Cluj. Nu-i vis. (...) Intrarea armatei în frunte cu generalii Niculcea și Gherescu, de înfățișare marțială, produce o emoție indescriptibilă. Plâng bărbații, plâng femeile, copiii, toți zguduți de o emoție sfântă. Apoi și horă în jurul pieții, în jurul lui Mathia” (p.80).

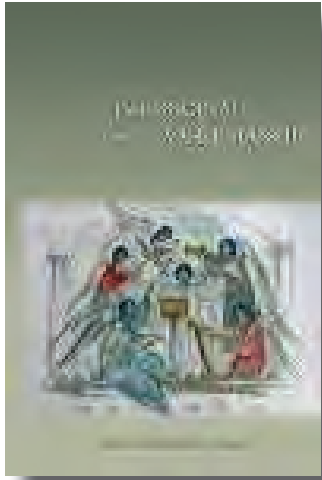
În final nu-mi rămâne decât să-l felicit și să-i mulțumesc lui Ovidiu Muntean și întregului colectiv al Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca pentru realizarea acestor expoziții minunate, precum și pentru eternizarea lor prin intermediul albumelor deosebite pe care le-au publicat cu aceste ocazii.

Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan

¹ Înțoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă, Editura Bonifaciu, București, 2012, p. 328.

² Cristian Curte, *Mari duhovnici: Părintele Arsenie Papacioc*, <http://www.formula-as.ro/2011/05/8/spiritualitate-39/mari-duhovnici-parintele-arsenie-papacioc-13450>, 5 mai 2019.

Arhid. asist. univ. dr. Daniel Mocanu, *In honorem Pr. Prof. univ. dr. Vasile Stanciu*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2018, 457 p.

Personalitate cunoscută a mediului cultural și teologic clujean și a celui național, compozitor și dirijor de prim rang, părintele profesor universitar dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, a împlinit în anul 2018 o frumoasă vârstă. Cu acest

prilej, prin grija părintelui Arhidiacon asist. univ. dr. Daniel Mocanu, ucenic și apropiat al dânsului, a beneficiat de un frumos și amplu volum aniversar, în paginile căruia pot fi regăsite texte valoroase semnate atât de ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, cât și de teologi, muzicologi sau alți oameni de știință importanți.

Segmentată în două subunități tematice mari, cea dintâi dedicată evocărilor (p. 21-84), iar cea de-a doua (p. 87-457), studiilor scrise în onoarea dânsului, lucrarea este deschisă de o notă asupra ediției și un amplu profil bio-bibliografic. În cadrul celei dintâi, dincolo de aspectele metodologice, descrierea întregului demers și a motivației lui, se remarcă caracterizarea frumoasă și plină de sensibilitate pe care i-o face ucenicul editor, în cadrul căreia orice fost student al dânsului regăsește cu certitudine trăsături definitorii ale marelui dascăl clujean: „Cred că nimic nu-l individualizează mai bine pe părintele Vasile Stanciu între profesorii Facultății de Teologie ca vocația sa de crescător de colegi tineri – la catedră, în pastorație, la corurile pe care le conduce. În ceea ce mă privește, uitându-mă în urmă la anii pe care i-am petrecut alături de Mentorul meu, constat tot mai mult cum studenția mea la Cluj-Napoca și parcursul academic care i-a urmat au fost providențial legate de cel care m-a primit, evaluându-mi cunoștințele de muzică psaltică, m-a inițiat în alfabetul muzicii de tradiție transilvăneană, mi-a dat șansa să mă perfecționez în perioada studiilor doctorale, m-a recomandat, rând pe rând, pentru ocuparea posturilor de cântăreț bisericesc la Catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca, profesor la Seminarul Teologic Ortodox, apoi asistent universitar la catedra pe care o conduce. Dar, dincolo de acest traiect academic, care a dat concretețe relației mentor-discipol, am avut nesperata șansă a împărtășirii unor sentimente filiale, duhovnicești. Cum în orice devenire reușitele și împlinirile alternează cu momentele mai puțin bune ori luminoase, m-am putut bucura permanent de sfatul înțelept al Mentorului meu, de grija lui din umbră, de mâna întinsă cu încredere ori de cuvintele de îmbărbătare rostite, de fiecare dată, la momentul potrivit. Sub privirea fermă, caracterul intransigent, vorba scurtă, seriozitatea percepută, adesea, ca duritate, părintele Vasile Stanciu ascunde o minte înțeleaptă, o inimă mare, un suflet cald, gata să sară în ajutorul oricui, cu cuvântul sau cu fapta.” (p. 9-10).

Calitatea de mentor, de formator al unor tineri valoroși și truditor profesionist pe altarul științei, îl definesc pe părintele profesor Vasile Stanciu, după cum se poate vedea și din biografia dânsului (p. 11-20). De altfel, această caracteristică esențială, dublată de profesionalismul său sunt consfințite și de prezența, în cadrul primei secțiuni, a unor texte semnate de oameni de seamă ai Bisericii, precum Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei (p. 23-24), Preasfințitul Părinte Gurie Georgiu al Devei și Hunedoarei (p. 25-28) și Visarion Bălțat al Tulcii (p. 29-30), domnul acad. prof. univ. dr. Ioan-Aurel Pop (p. 31-32), părinții profesori Nicu Moldoveanu (p. 33-40), Alexandru Moraru (p. 41-42), Teofil Tia (p. 43-46), Stelian Ionașcu (p. 51-52), Zaharia Matei (p. 53-56), Benedict Vesa (p. 57-62), Cosmin Cosmuța (p. 63-66), Alexandrel Bamea (p. 67-68), Petru Stanciu (p. 71-74), Nicolae Topîrcean (p. 75-78), Simeon Pintea (p. 79-80), a părinților Dan Hognogi (p. 69-70), Gavril Vârva (p. 81-82), Florin Simionca (p. 83-84), sau al domnului prof. univ. dr. Constantin Măruțoiu (p. 47-50).

Multiplele valențe ale lucrării precucernice sale sunt evidențiate cu multă sensibilitate de către Părintele Arhiepiscop și Mitropolit Andrei al Clujului, care arată că: „În spațiul public, lumea observă că atât Corala de cameră Psalmodia „Transylvanica”, cât și Corul Facultății de Teologie dau prestață ieșirilor Bisericii în spațiul public. Iar Corul Catedralei, pe care îl dirijează duminică de duminică, creează atmosferă de rugăciune și interiorizare. În calitate de decan al Facultății de Teologie, putem observa că încearcă să țină un echilibru în colectivul de dascăli și să sporească râvna de studiu în rândul tinerilor studenți. Se știe că e de dorit să avem profesori docti, dar, pe tărâm practic, e nevoie ca aceștia să fie în stare să le transmită și tinerilor ceea ce știu. În acest sens, e nevoie de mult tact pedagogic, iar școala fiind una vocațională, este nevoie de dascăli care, la rândul lor, să ardă pentru Hristos și pentru Biserică.” (p. 24).

Impactul puternic și formator pe care l-a avut atât asupra mediului teologic, cât și asupra celui cultural clujean și al celui românesc este reliefat și de bogăția de studii scrise în cea de-a doua secțiune a volumului și relevanța tutorilor aici. Cititorii descoperă aici cercetări semnate de părintele Episcop Macarie Drăgoi (p. 87-90), părintele profesor universitar dr. Ioan Chirilă, președintele Senatului Universității Clujene (p. 91-106), domnul profesor Ioan Bolovan, prorector al universității pomenite anterior și membru corespondent al Academiei Române (p. 107-118), părintele profesor Teofil Tia (p. 119-136), părintele profesor Vasile Gordon (p. 137-146), părintele profesor Ioan-Vasile Leb (p. 147-163), părintele prof. univ. dr. Valer Bel (p. 163-168), părintele prof. univ. dr. Ștefan Iloaie (p. 169-174), toți din cadrul teologiei clujene, părintele prof. univ. dr. Mihai Himcinschi (p. 175-186), decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba-Iulia, părintele prof. univ. dr. Mihai Brie de la Oradea (p. 187-192), domnul prof. univ. dr. habil. Marcel Ghe. Muntean (o. 193-204), doamna prof. univ. dr. Elena Chircev de la Academia de Muzică Clujeană (p. 205-206), părinții profesori Cristian Sonea (p. 207-216), Gabriel-Viorel Gârdan (p. 217-226), Patriciu Vlaicu, Răzvan Perșa (p. 227-238), Gheorghe Șanta (p. 239-256), Grigore Dinu Moș (p. 257-262), Adrian Podaru (p. 263-270), Mircea Oros (p. 289-304), Liviu Vidican-Manci (p. 313-320), Bogdan Ivanov (p. 365-372), Olimpiu Benea (p. 355-364) domni profesori Nicolae Turcan (p. 305-312), Marius Gheneșcu (p. 321-336), Stelian Pașca-Tușa (p. 337-354), Cezar Login (p. 391-401), domnul dr. Dacian But-Căpușan (p. 373-390), domnul asist. cercet. dr. Ioan Popa-Bota (p. 401-408), doamna dr. Teodora Ilinca Mureșanu (p. 421-434), părintele editor dr. Daniel Mocanu (p. 443-456), din cadrul universității din care face parte părintele aniversat, părintele profesor Stelian Ionașcu de la București (p. 271-288) sau dr. Alexandra Budu (p. 435-442).

Scrise cu profesionalism și candoare, bogate în informații și dedicate unui om căruia teologia clujeană îi datorează multe, textele din paginile volumului pe care-l avem în vedere se constituie într-un pios și binemeritat omagiu adus părintelui profesor Vasile Stanciu la ceas aniversar. Remarcând valoarea lor, nu putem decât să salutăm apariția unei astfel de lucrări și să-i urăm părintelui aniversat, ani mulți și rodnici în ogorul Domnului și slujirea învățătoarească.

Ierom. Maxim Morariu

George Remete, *Leacuri contra evlaviei*, București, Editura Paideia, 2018, 296 p.

Cartea părintelui George Remete poate fi desemnată, fără să exagerăm, ca fiind o altfel de lucrare, puțin neobișnuită față de celelalte apariții semnate de către părintele profesor. Aceasta nu este o carte cu „mii” de note de subsol și cu „sute” de autori în lista bibliografică, ci este mai degrabă o carte de eseuri, o carte pe

care dacă pui mâna să o citești, „te îndrăgostești” la prima vedere. Puterea de sinteză, claritatea mesajului și jovialitatea cuvintelor din această lucrare impulsionează pe cititor să ajungă nu atât la „mintea” mesajului, cât la „inima” acestuia. Observăm faptul că structura cărții este determinată de existența celor trei capitole sau părți: *Minora*, *Moralia* și *Theologica*. Așadar, cartea pornește lin, ușor și crește în intensitate, ajungând spre final la punctul culminant sau vârful de aisberg.

Abordarea folosită de autor este una inedită, originală și nemai-întâlnită, care prezintă cu naturalețe mesaje atât filosofice, cât și teologice, izbutind, totodată, să contextualizeze și să adapteze cuvântul la cerințele actuale ale societății în care trăim. În viziunea părintelui George Remete, sensul vieții nu înseamnă putere, onoruri sau gratificații, care, chiar dacă sunt plăcute pentru majoritatea oamenilor, ele își pierd sensul într-un singur punct, și anume în fața morții: „Maximul împlinirii omului e moartea: să-ți găsești moartea ta, să faci din moarte suprema putere și demnitate. Scopul și reușita vieții este moartea, adică o viață autentică este pregătită morții. Este de crezut că numai o viață autentică lucrată poate culmina într-o moarte nobilă sau autentică. În orice caz, dacă mormântul tău nu va fi mai grăitor și mai puternic decât viața ta, atunci viața ta n-a fost autentică. De

fapt, mormântul tău este autentic dacă arată învierea: nimic mai viu și mai transfigurat decât un mormânt autentic.” (Moartea mea – p. 61).

În a doua parte a lucrării, intitulată *Moralia*, părintele profesor ne invită, pe de-o parte, la aprofundarea unor teme care definesc noțiunea de moralitate, iar, pe de altă parte, la o dezvoltare serioasă și pertinentă a acestora. În continuare, menționez un pasaj lămuritor în acest sens: „Se pare că adâncul ticăloșiei, al mizeriei umane și al răului nu este răutatea pe față sau mizeria dezgolită, ci amestecul cu aparența bună, sau porcul întors la voma sa: cunoscătorul care, având cunoștința binelui, face răul cu perversiune, amestecând răul cu binele, încât nici el nu mai știe ce e bun și rău. Amestecul grotesc și abject de bine și rău, căruia nu-i mai poate da nimeni de cap e culmea răului. Autentic în amândouă și, cu adevărat, fals în amândouă! De multe ori ne mirăm cum e posibil ca urâciunea pustirii să ajungă tocmai în locul cel sfânt, ne mirăm cum ticăloșia, diabolicul, răul și negația pot să atenteze frontal, radical și ființial la ființă, bine, adevăr și puritate absolută. Tocmai acesta e secretul, punctul pe i sau importanța acestei sintagme: urâciunea pustirii nu e urâciune adevărată dacă nu ajunge chiar în locul cel sfânt! Ea nu este cu adevărat urâciune și nu-și merită numele decât dacă ajunge la acea măsură, dacă înfruntă totul, dacă se opune pe față, dacă sfidează binele, puritatea, ființa și absolutul” (Adâncul Răului – p. 88-89).

Ultima parte a cărții, intitulată *Theologica*, demonstrează faptul că omul are șansa și posibilitatea redobândirii paradisiului pierdut. Această parte a lucrării are meritul extraordinar de a ne înfățișa un discurs asemenea unui labirint, care este decriptat de către autor prin interpretarea pertinentă și adecvată a mântuirii cuvintelor și a ideilor pe care părintele profesor le așterne în această carte. Referindu-se la omul fără Dumnezeu, autorul vorbește despre ispita ființei și a neființei: „Omul fără Dumnezeu este un neant care-și gândește propria neființă. Sfântul Siluan Athonitul zice că omul fără Dumnezeu este pământ și păcat. Numai prin Dumnezeu gândește și ajunge omul ființă: Întru Lumina ta vom vedea lumina! Numai nimicul din om vorbește despre neființă și numai plinul din el vorbește despre plinătate. Atât timp cât omul e plin, adică deplin, atâta timp cât el este ființă, el vorbește numai despre ființă și plinătate. Iar dacă începe să creadă în nimic și neființă, atunci a început să intre în el neființa și nimicul, a început să se golescă. Nu vorbești despre bine și frumos dacă nu există în tine bunătate și frumusețe, nu vorbești despre rău și urât dacă nu sunt și în tine. Ceea ce cultivi, aceea ești” (p. 209).

Deși lucrarea de față este una polemică, cu toate acestea înfățișează adevăruri pe care nu le putem contesta, sunt – am putea spune, fără să fim pleonastici în exprimare – niște adevăruri adevărate. Și, în acest, voi încerca să surprind tema revelației și a copilului, pe care autorul o prezintă într-un mod cu totul aparte: „Copiii sunt ochii lui Dumnezeu, iar mamele sunt inima lui Dumnezeu pe pământ. Copiii sunt ochii lui Dumnezeu, în două sensuri: (1) în sensul că, prin ei, Îl putem vedea pe Dumnezeu, și, de asemenea, (2) în sensul că, prin ei, vedem privirea lui Dumnezeu, observând faptul că suntem văzuți de Dumnezeu. În acest al doilea fel, ochii copiilor nu sunt angelici și serafici, ci sunt *neîndurații ochi de gheață*. Putem înțelege această calitate dumnezeiască a ochilor copiilor dacă înțelegem că orice condamnare umană poate fi recuzată; în schimb, dacă te-a condamnat un copil, ești pierdut. La condamnarea ochilor copilului nu mai există recurs. Ei sunt ochii lui Dumnezeu nu în sensul că noi îl putem privi pe Dumnezeu, ci mai ales în sensul că, în ochii copiilor, noi vedem cum Dumnezeu ne vede, că prin ea noi prindem privirea lui Dumnezeu care ne privește. După aceea vine și simțirea că noi putem să-l privim pe Dumnezeu. Chiar și numai așa, și nu-l poți evita pe Dumnezeu” (Copilul – p. 222-223).

Respectiva lucrare menționează câteva pagini despre regretabila adoptare a falsei evlavii, care este o formă denaturată a credinței, care nu mai ipostiază fondul problemei, respectiv credința autentică, *Prototipul*, ci adoptă un mod sentimental și pietist evlavios: „Ce-L întristează mai tare pe Dumnezeu: nesimțirea celor ce nu vor să știe de El, sau șantajul sentimental al celor care, imediat ce sunt atinși de o suferință, se convertesc rapid la credință? Credința e precum viața: nu dulce, ci adevărată, reală și bună. Iar *evlavie* e manelizarea sau *maneaua credinței*, după cum *turneele teologice* sunt *maneaua teologiei*” (p. 249). Sfinții Părinți, când vorbesc despre evlavie, se referă la credință, la cunoașterea lui Dumnezeu. Autorul nu atacă, în cadrul lucrării sale, acea evlavie sănătoasă și chiar indispensabilă vieții omului, ci condamnă formele denaturate și falsificate ale evlaviei. Prin falsificarea evlaviei, autorul subliniază fundamentalismul bolnăvicios în diferitele sale ipostaze, fiind în asentimentul viziunii teologului Jaroslav Pelikan, care are o celebră frază, în acest sens: „Tradiția este credința vie a celor morți, iar tradiționalismul este credința moartă a celor vii”.

Pagini de Jurnal (1993)

Dr. Nicoleta Pălimaru

13 ianuarie 1993:

Cu mama la Văratec, la părintele [Bartolomeu Anania]. Îi cer binecuvântare pentru înscrierea la Facultatea de Teologie. Mi-o dă din suflet. „E nevoie să fie și fete în Teologie”. Discuții despre atelierul biblic, cărți, reviste. Observ sprinteneala duhovnicească a părintelui Anania, rânduiala de pe birou, corespondența, atelierul biblic, icoana Sfintei Paraschiva, la care are evlavie.

februarie

Aflăm că părintele Anania va fi ales Arhiepiscop al Clujului...

20 aprilie – a treia zi de Paști

Cu părinții și frații la Cluj, la părintele Anania, acum Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului. Poartă engolpion la gât, fapt ce nu-l împiedică să se poarte cu naturalețe. Va trebui să mă obișnuiesc să-i spun Înalt Prea Sfințite Părinte. Îl aud prima oară predicând în catedrală. Solemn. „Drumul spre Emaus”. Îmi scriu idei din predică. Rețin sintagma: „li s-au deschis ochii”. Părintele face distincția între Hristos istoric și Hristos euharistic.

Stăm la palat la Părintele. Văd toate camerele. Prânzim și cinăm împreună (mâncare pregătită de maica Galineea și de mama), compar în minte palatul de la Văratec și cel de la Cluj. Locuirea... „După închisoare, m-am trezit din palat în palat”, a spus părintele Anania.

21 aprilie

Îl ajutam pe părintele să amenajeze spațiul. Eu mă ocup de cărți. Seara, la biroul lui, părintele îmi dă să citesc – în premieră – studiul său „Poezia de inspirație creștină” (De la Eminescu la Nichita Stănescu, V. Voiculescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru ș.a.), apoi discutăm pe text. Sunt emoționată că stau la biroul lui.

2 mai

La mănăstirea Neamț, masa „de despărțire” cu / de părintele Anania. Suntem câteva familii, apropiații părintelui. La masă, discuție comparativă între „Moartea căprioarei” și moartea lui Hristos. Părintele Anania accentuează Jertfa și Învierea.

Pe alee, îmi dă revista „Renașterea”. Pare abătut. Îmi spune că „de-acum mă așteaptă o grea răspundere”. Am în față simultan doi oameni: părintele Anania și Arhiepiscopul Clujului.

Ne despărțim de părintele. Nicu îl va conduce la Cluj.

20 iunie

Cu mama la Cluj, la părintele Anania. Îi împărtășesc gândul de a da admitere la Cluj, la Teologie. Mă binecuvintează și-mi spune: „Să fii pregătită!”. Știu că sunt multe discipline. Servim masa împreună. Muzică de Gheorghe Zamfir.

29 august

Cluj. Am ascultat a treia predică a IPS Bartolomeu, despre tânărul bogat și nemângâiat.

Idei: Ziua de azi este închinată postului și meditației prin figura Sfântului Ioan Botezătorul. El era aspru cu sine și cu ceilalți. Sf. Ioan avea revelația pe măsură ce se apropia de Iisus. El sfătuia, boteza, mustra; - A conduce cu sabia, cu ciomagul, sau cu spiritul; - „În credința creștină nu există tragedie. Mare bucurie se face în cer când dreptul moare ca un drept”; - „Când spui adevărul adevărat, pregătește-te de suferință”; - Există puterea laică și puterea lui Dumnezeu; - „David a fost muștrat de profetul Natan și s-a pocăit” (Ps. 50); - „În sec. IV, Sf. Ioan Gură de Aur l-a muștrat pe Bazileul Bizanțului”. Problema catolicilor: „Maria Tereza a trimis să se ardă mănăstirile din Transilvania”; „Carol I a fost catolic”; „Mitropolitul Ghenadie a părăsit scaunul și a murit în surghiun la Căldărușani”; „Carol al II-lea a apropiat-o pe Elena Lupescu și a alungat-o pe soția sa”; „Gurie a murit în surghiun din cauza lui, la Cernica”.

Predicile IPS Bartolomeu ating cam toate palierele umane: social, cultural, istoric și teologic.

Vorbește într-un limbaj accesibil atât oamenilor intelectuali, cât și celor mai puțin cultivați, dar care au credință.

Important e să primești drept, în credință, mesajul credinței.

31 august

Cu mama la Cluj la părintele Anania. La masă – servită în farfuria frumoasă, tacâmuri argintate; supă de pui, ostropel cu

mămăliguță, pregătite de maica Galineea-, părintele ne pune muzică de Wagner, Bach, Franck.

Discutam despre cărți, teologie – urmează admiterea –, probleme de administrație „care nu sunt ușoare”, revista „Renașterea”.

5 septembrie

La Cluj, cu mama, la părintele Anania. Servim masa împreună.

14 septembrie

Idei din predica IPS Bartolomeu la Sărbătoarea Sfintei Cruci:

1. Înălțarea Sfintei Cruci este, de fapt, înălțarea omului prin suferință;

2. Viața aceasta este o arvană, o anticameră a vieții veșnice;

3. Există suferința asumată, iar omul trebuie să-i atribuie un sens prin cruce.

După Sf. Liturghie, IPS Bartolomeu a făcut grevă în fața clădirii de pe Avram Iancu, pentru cedarea unui imobil ce aparține românilor. Totul a durat o oră. IPS a refuzat să stea pe scaun. „Greva se face în picioare și fără hrană”, a precizat IPS Bartolomeu. Nu l-am văzut nici-

odată pe părintele făcând grevă și fiind atât de hotărât și cu atâta demnitate.

3 octombrie

Cu mama la palat, la părintele Anania. Servim masa împreună. Discuții despre teologie, în special despre pr. Dumitru Stăniloae.

5 octombrie

Trecerea la cele veșnice a părintelui Dumitru Stăniloae.

Sfinții – valori naționale și, totodată, universale

Prof. univ. Mircea Gelu Buta¹

Intrucât, în ultimele decenii, naționalitatea și valorile naționale au fost puse în umbră de cele internaționale – existând însă o revenire a elementului național în actualitate –, poate este cazul să ne întrebăm ce sunt sfinții din acest punct de vedere. Sunt ei valori naționale? Răspuns: sunt, întrucât de peste 1500 de ani vorbim de Sfântul Isaac Sirul, de Sfântul Efreim Sirul, adică de doi sfinți sirieni după trup. Chiar și în Bizanțul imperial și multinațional, sfinți precum Ioan Gură de Aur sau Vasile cel Mare sunt determinați de locurile lor de baștină: Capadocia, Antiohia, Egipt... Înseși persoanele duhovnicești din Pateric sunt adesea menționate cu apartenența după trup, unii fiind etiopieni, alții sirieni, alții egipteni...

Există un argument „negativ” care, în ceea ce ne privește, justifică pe deplin naționalitatea după trup a sfinților. Ni s-a reproșat, de la N. Iorga la Emil Cioran, că nu am fost în stare să dăm sfinți români. În realitate, dăduserăm destui, primii dintre ei fiind „omologați” de marele mitropolit, cărturar și poet Dosoftei. Puțini știu, de altfel, că prima canonizare pe pământ românesc a avut loc în urmă cu cinci veacuri, în ziua de 17 august 1517, când, cu prilejul târnosirii celebrei catedrale de la Curtea de Argeș, a fost trecut în rândul sfinților Patriarhul Ecumenic Nifon al II-lea.

Reîntorcându-ne la cei care obiectau că nu am fost în stare să „producem” sfinți naționali, aceștia – lipsindu-le și o cultură teologică adecvată – nu știau că doar o Biserică autocefală poate canoniza sfinți. Or, noi ne-am dobândit autocefalia eclezială abia în anul 1885. Și poa-

te că nu întâmplător, în octombrie 1955, când a avut loc canonizarea primilor șapte sfinți români, s-au prăznuit atât 70 de ani de autocefalie, cât și generalizarea cultului unor sfinți cu moaște în țara noastră, dar care nu erau români după trup; șase la număr. Al șaptelea, Sfântul Ioan Valahul, era român după trup, moaștele sale neflându-se însă în țara noastră. Așadar, un sfânt român ca naționalitate, dar cinstit de credincioși ortodocși de altă etnie (greci).

Iată că o Biserică națională poate prăznui atât „sfinți odrăsliti din tulpina neamului lor”, cât și sfinți prăznuiți de întreaga Ortodoxie, fiindcă nu trebuie să uităm că Biserica Ortodoxă este o Biserică universală.

După cum se vede, atât reproșul, formulat îndeosebi de intelectuali, cât și satisfacția credincioșilor că tot mai mulți sfinți români după trup au fost canonizați după căderea regimului comunist demonstrează că naționalitatea sfinților este o realitate. Și pentru că ne-am referit la canonizările proclamate inițial pe 28 februarie 1950, când mai trăia Stalin, înfăptuite liturgic cu mare fast duhovnicesc cinci ani mai târziu, acestea au constituit un element deosebit de important în continuitatea Bisericii.

Poate că nu ar strica, după ce am văzut că poporul credincios se raportează cu bucurie la orice canonizare de sfânt român, să abordăm naționalitatea sfinților și din punctul de vedere opus: se leapădă sfinții de însușirile lor naționale, de apartenența la un neam? Nicidecum. Vom lua două exemple, culese dintre sfinții contemporani. Sfântul Ioan Iacob de la Neamț, sau Sfântul Ioan Iacob Hozevitul, prăznuit de Biserica noastră și trecut în calendarul ei pe data de 5 august, a fost și poet, scriitor și traducător. Născut, așa cum se știe, în 1913, în comuna Crăiniceni din Moldova, și trecut la cele veșnice în anul 1960, el a fost contemporan și cu perioada regimului comunist. Aflându-se însă în apropierea locului unde a primit botezul Mântuitorul nostru Iisus Hristos, putea să scrie ce gândește în deplină libertate. Cine îi cunoaște poeziile știe că cuviosul Ioan Iacob a

deplâns în ele asuprirea spirituală și materială a popoului din care făcea parte. Acest lucru arată că era strâns legat de români, de țara lui, pe care o și evocă în paginile sale. Al doilea exemplu este Sfântul Sofronie de la Essex, contemporan cu cuviosul Ioan Iacob, trecut la cele veșnice în anul 1993 și canonizat ulterior. În 1957-58, starețul Sofronie, care trăia tot în condiții de libertate deplină, mănăstirea pe care o conducea aflându-se în Anglia, a vrut să vină în țara lui de baștină, Rusia (devenită Uniunea Sovietică), pentru a trăi, la rândul său, drama popoului rus drept-credincios. În 1954, liderul de la Kremlin, Nichita Sergheevici Hrușciov, a reluat campania ateistă și, cu toate că pare greu de crezut, a închis atunci o parte dintre bisericile deschise de Stalin în timpul războiului. Doar insistențele repetate și patetice ale compatrioților starețului Sofronie de la Essex l-au determinat să nu-și pună planul în aplicare, de întoarcere pe pământul rus.

Cu prilejul canonizărilor din octombrie 1955, în sala Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, unde, pe lângă înalții ierarhi ai Bisericilor Ortodoxe surori, se găsea și ministrul de atunci al cultelor, Petre Constantinescu-Iași, Patriarhul Justinian a spus textual că „valoarea sfințeniei este cea mai mare valoare ce pot să producă oamenii”.

Într-o perspectivă actuală, am putea spune că această valoare poate fi așezată de noi, românii, care avem privilegiul duhovnicesc de a număra astăzi mulți sfinți venerați de poporul drept-credincios, lângă marile valori laice. Un sfânt contemporan precum cuviosul Ioan Iacob Hozevitul poate avea aceeași rezonanță românească precum Constantin Brâncuși, George Enescu, Mircea Eliade, dar poate fi așezat și lângă valori actuale mult apreciate de popor precum tenismena Simona Halep. Apartenența la națiune este o realitate. Dumnezeu însuși, în identitatea Sa umană, este definit etnic și nu întâmplător primele versete din *Evanghelia după Matei* îi tratează genealogia după trup.

¹ Mircea Gelu Buta: Prof. Univ. UBB- Cluj Napoca, email: butamircea@yahoo.com.

Particularitățile conducerii, organizării și funcționării Armatei și Bisericii

Pr. militar drd. Traian Chircu

Armata și Biserica au fost dintotdeauna strâns legate de apariția, supraviețuirea, perpetuarea și dezvoltarea națiunii române, având afinități de conducere, organizatorice și funcționale mai mult decât evidente de-a lungul istoriei pe care și-au scris-o cu preț de sânge martiric, ambele organisme militar-eceziale române fiind mereu la datorie în lupta pentru apărarea identității naționale și spirituale.

Fenomenologia războiului nu implică doar acțiunile armate sub girul organizației de stat, având în vedere că Biserica Ortodoxă, căreia profetul culturii române, Nicolae Iorga i-a atribuit calitatea de Biserică națională, militează pentru înlăturarea cauzelor războiului, contribuie substanțial la dezvoltarea condițiilor de viață socială, nefiind așadar limitată la o funcționalitate administrativ-sacramentală, culturală sau liturgică.

Analizând principiile ecleziologice promovate de Paul Evdochimov și Savvas Agurides observăm ca și în situația apărării militare, faptul că ortodoxia actualizează gândirea patristică privind schimbarea calitativă a relațiilor umane și rămâne într-o stare de urgență continuă privind securitatea națională: „Nu tinde să domine lumea, ci își are axa de echilibru între transcendentă și imanentă, între ceresc și pământesc, iar în virtutea acestei viziuni, Biserica nu poate să rămână pe o poziție defensivă, fără să dea un răspuns pozitiv problemelor sociale”¹.

Prin însăși doctrina revelată și promovată de aceeași entitate eclezial-ortodoxă română se remarcă sinergismul relației om-Dumnezeu și atitudinea omului față de om: „Orice relație cu Dumnezeu, care ar ignora relația cu aproapele, ar duce la o pietate individualistă, centrată pe un Dumnezeu, care nu ar fi Dumnezeul tradiției iudeo-creștine, ci o creație a fanteziei”².

În aceeași direcție a evaluării dimensiunii ecleziologice-sociale, Pr. Prof. Acad. Dumitru Stăniloae, marșează spre conștientizarea unei teologii a servirii, a slujirii și nu spre aservirea altora, ca atitudine împotriva insecurității, a războiului de dominație: „Omule este o ființă dialogică, intercuvântătoare, nu simplu logică. Între om și om este un continuu schimb, prin care se realizează o îmbogățire în comun...”³.

Nu poate fi omis faptul că, din primele veacuri creștine, Biserica a insistat pe aspectul comunitar al slujirii, atrăgând în permanență atenția că derapajul inechităților în distribuirea mijloacelor materiale de existență atrage conflictualitatea socială, milostenia în gândirea patristică nefiind un privilegiu gratuit, ci un drept care a fost luat și se cuvine restituit celor nedreptățiți și pe care Paul Evdochimov îl definește ca fiind „actul de solidaritate și de securitate la dimensiuni mondiale”⁴.

Dacă Armata este specializată cu apărarea organizată, din cadrul căreia nu poate lipsi componenta umană, prin intermediul căreia răspunde cerințelor de securitate în fața statului, dar relaționează în același timp cu societatea civilă, fiind mai înainte de orice o instituție a națiunii, având conducere-ierarhizare și un sistem propriu de organizare, apărare, mobilizare și luptă, planificate în baza legilor interne și a parteneriatelor încheiate cu armatele aliate, în scopul descurajării atacurilor armate, Biserica ortodoxă este investită cu apărarea credinței, autonomă dar nu separată de stat, fiind de asemeni o instituție a națiunii majoritare, având conducere-ierarhizare, sistem propriu de organizare și mobilizându-se conform legilor laice și codurilor canonice interne, în aceeași direcție a organismului militar, privind lupta de convingere, de conștientizare a inutilității războiului, neîngăduit decât pentru apărare și restabilirea dreptății lui Dumnezeu: „Conducătorul de oști este îndemnat să râvnească înainte de toate dragostea lui Dumnezeu și dreptatea, căutând să-și apropie îngăduința lui Dumnezeu: fără ea nu va putea împlini cu bine nicio hotărâre, măcar de s-ar arăta destoinic. Nu-i chip să răpunem dușmanii, chiar și pe cei socotiți bicisnici, pentru că toate se găsesc în grija lui Dumnezeu... Tot așa și cel mai bun conducător de oști, dacă își ia drept platoșă îngăduința lui Dumnezeu și folosește cu pricepere meșteșugul așezării și conducerii oștilor ajunge să fie

stăpân neșovăielnic pe oastea dată în seama lui și răspunde la încercările de tot felul din partea dușmanilor. Dumnezeu îl îndreaptă spre ceea ce-i cu priință, iar meșteșugul îl ajută să atingă ținta dorită”⁵.

În planul interacționării cu societatea civilă, Armata și Biserica se regăsesc cu roluri instructiv-educative de excepție constând în consolidarea unor profile civice, morale și spirituale adecvate, în rândul tinerilor. Astfel că, prin revenirea la predarea religiei în unitățile de învățământ laice, Biserica contribuie la modelarea caracterelor și echilibrul ontologic al generațiilor din rândul cărora sunt recrutați tinerii pentru serviciul militar, pe bază de voluntariat, iar la „școala bărbăției și a curajului”, cum este asimilată Armata României, tinerii sunt deprinși cu ordinea și disciplina militară, cu un impac benefic în conduita lor civică, astfel Armata și Biserica sincronizându-se într-un efort comun privind reasimilarea și permanentizarea în memoria și sufletele generațiilor de tineri a ceea ce constituie valorile tradiționale ale poporului român: onoarea, dreptatea, dragostea de țară, mândria de a fi român, disciplina, loialitatea și responsabilitatea.

Dacă Biserica este autonomă față de stat, trebuie remarcat faptul că și Armata deține o autonomie acțională privind modul de organizare, calitatea personalului instruit, capacitatea de subzistență în situații critice care exced cadrului de luptă efectivă, multe activități militare fiind de tipul celor executate și de Biserica, respectiv misiunile umanitare, în țară și străinătate, de prevenire și menținere a păcii, iar pe latura asistenței medicale ambele organisme militar-eceziale dețin unități spitalicești proprii, precum și alte unități atât pentru recuperarea personalului militar - cultic, cât și pentru societatea civilă.

Instruirea didactică a personalului combatant și cultic este realizată în instituții de învățământ aparținând Armatei și Bisericii, cu diverse specializări care acoperă necesitățile funcționale ale structurilor constitutive, militare și misionare, existența și activitatea ambelor entități organizaționale având în egală măsură fundamentare juridică, dispoziții constituționale permanente, legi necesare și suficiente, precum legea 346/2006 și legea 489/2006, cu metodologii de aplicare adaptate regulamentelor și ordinilor militare, precum și codurilor canonice.

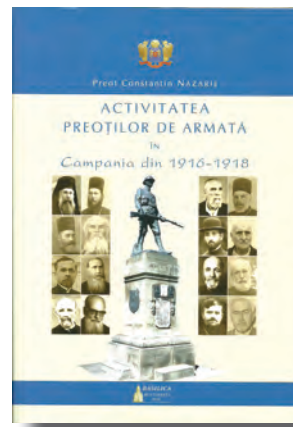
Reorganizarea și operaționalizarea structurilor militar-eceziale, după abolirea regimului comunist de opresiune și în contextul democrației constituționale instaurate în România după 1989, constituie de asemeni proiecte comune ale Armatei și Bisericii, din implementarea cărora distingem similitudini pe mai multe paliere funcționale ale acestor organisme, cum ar fi spre exemplu admiterea personalului feminin în efectivul de cadre militare și instruirea acestui tip de personal în secțiile didactice, de asistență socială și artă sacră ale instituțiilor teologice de învățământ, pentru predarea religiei în școlile laice și derularea activităților social-filantropice.

Fie că ne referim la acțiunile entităților militar-eceziale pe timp de pace orientate spre o continuă perfecționare a capacităților funcționale, când sub acordurile imnului de stat, cu mesaj creștin ortodox și străjuite prin crucea purtată de aqvila drapelului de luptă, își reconfirmă înfrățirea instituțională, pentru apărarea vieții poporului român, sau ne raportăm la situația când reprezentanții acestor instituții, cu propria lor viață se pregătesc și sunt chemați să înfrunte moartea pe câmpurile de luptă, prin aer și pe întinsul apelor lumii, concluzionăm prin a ne întări și mai mult convingerea că rolul, însemnătatea și afinitățile multiple dintre aceste organisme sunt rezultatul a peste 20 de secole de conlucrare, pe parcursul lor istoric, Armata fiind generatoare de sfinți pentru Biserică și Biserica de eroi pentru Armată, astfel cum rezultă din mesajul poetului Vasile Voiculescu inserat într-una din poeziile sale, „Popa din Dealul Sării”. Tabloul luptei înfățișate de acest poet al temnițelor comuniste, reflectă curajul și vitejia insuflată de un preot militar ostașilor pentru a nu ceda în fața inamicului. După ce, alături de soldați și-a eliberat Biserica, care există și astăzi în comuna Jitia, jud. Vrancea și pe care nemții o transformase în grajd de cai, s-a mutat pe I-a linie a frontului și unde, după lupte crâncene, a fost obținută victoria finală, cu prețul vieții ostășești, dar și a preotului militar căzut la datorie:

„Cinci zile ne-am bătut ca leii cu popa-n frunte, când, blestem / O schijă l-a plesnit în coaste, și-a mai trântit vreo patru ghem... / Apoi, senin plecându-și ochii, muri pe brațe de soldați / Cuvântul său din urmă fuse-Cu niciun chip nu vă predați / Copii, luptați până la urmă, cu noi e însuși Dumnezeu... Și nu mai știu nimic în urmă, c-atunci am fost rănit și eu! / Dar azi, când cineva mă-ntreabă, mărturisesc cinstit și drept / Că fără popa de la Sarea, noi nu țineam acolo piept!...”⁶.

⁵ Flavius Mauricius Tiberius Augustus, împărat bizantin (582-602 d. Hr.). Strategikon-ul lui Mauricius este considerat cea mai importantă lucrare a strategilor bizantini - *Arta militară*. Cuvânt introductiv în traducerea lui H. Mihăiescu, Editura RSR, București, 1970, p. 45.

⁶ Vasile Voiculescu, *Poezii*, Editura Cartex, 2000, p. 38.

Pr. Constantin Nazarie, *Activitatea preoților de armată în Campania din 1916-1918*, Editura Basilica, București, 2018, 239 p.

În primii ani după încheierea Primului Război Mondial și realizarea Marii Uniri câțiva participanți, militari și civili, de origini sociale și profesii diferite au publicat o serie de volume menite să ofere opiniei publice

românești o imagine generală a ceea ce a însemnat efortul de război al României, desfășurarea campaniilor militare, pierderile materiale și de vieți omenești, greutatea ocupației Munteniei și Dobrogei de către trupele Puterilor Centrale, jurnalele de operațiuni și memoriile unor cadre militare din fruntea Armatei Române. În acel context istoric și istoriografic se încadrează și volumul publicat în 1920 de protopopul militar Constantin Nazarie, șeful Serviciului Religios al Armatei Române. Lucrarea a reprezentat de fapt un raport-sinteză înaintat de protopopul Nazarie Sfântului Sinod, la sfârșitul anului 1918, în scopul evidențierii activității Serviciului Religios și a preoților confesori în timpul conflagrației în speranța recompensării sacerdoților care s-au distins în războiul abia încheiat. Întocmită în proporție covârșitoare pe documente militare – foi calificative, dosare personale, rapoarte, corespondență și note oficiale – lucrarea părintelui Nazarie reprezintă astăzi un izvor prețios în cunoașterea acțiunilor Serviciului Religios de pe lângă Marele Cartier General și în mod deosebit a activității celor 252 de preoți ortodocși mobilizați între anii 1916-1918 în Armata Română. Din acest motiv, colectivul editorial al editurii Basilica a Patriarhiei Române a reeditat în anul centenarului Marii Uniri volumul părintelui Nazarie lansându-l pe piața cărții din țara noastră și aducându-l în fața tuturor celor interesați de istoria Marelui Război de întregire a țării.

Structurat în patru părți, volumul surprinde: activitatea pregătitoare, activitatea administrativă și îndrumătoare a Serviciului Religios al armatei, activitatea militară pe scurt a 169 de preoți mobilizați, și o „încheiere” în care protopopul marșează pe ideea oficializării permanente a posturilor preoților militari în toate cazarmile atât pe timp de pace, cât și în vreme de război. Totodată, pr. Nazarie trasa liniile generale ale selecției clericilor militari și sublinia necesitatea conlucrării între Sfântul Sinod și Ministerul de Război pentru reglementarea clară a statutului, funcționării, responsabilităților și salarizării viitoare a clerului de armată. În scopul oferirii unei radiografii mai exacte a activității preoților de armată în Marele Război, autorul a realizat un număr de opt anexe având cuprinsul următor: lista nominală a celor 253 de preoți mobilizați în Campania 1916-1918; lista celor 24 de preoți dispăruți (prizonieri sau morți); lista celor 6 preoți răniți; lista celor 147 de preoți avansați la gradul de căpitan asimilat; numele celor 5 clerici propuși pentru avansare în lunile martie-aprilie 1918; lista preoților demobilizați; tabelul celor 61 de preoți militari decorați care au participat la campaniile din 1916-1918 și 1919-1920; și tabelul nominal a 32 de soldați evrei și de alte rituri trecuți la Ortodoxie prin Taina Sfântului Botez în campania din 1916-1918.

Activitatea meritorie a preoților militari și viabilitatea în general a Serviciului Religios al Armatei din anii 1915-1920, reflectate în volumul părintelui Constantin Nazarie, au impulsionat Sfântul Sinod și Ministerul de Război să alcătuiască un proiect de lege, votat în unanimitate de parlament în iulie 1921, referitor la „organizarea clerului militar” prin care s-a înființat Inspectoratul Clerului Militar în structura Ministerului de Război și Episcopia Armatei Române în cadrul Bisericii Ortodoxe Române. Lucrarea părintelui Nazarie de acum o sută de ani rămâne astfel un titlu de referință în istoriografia militară și ecleziastică românească, contribuția sa meritând toată atenția tuturor celor care doresc să cultive dragostea de patrie, neam și biserică.

Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan

¹ Paul Evdochimov, „L'Église et la société. La dimension sociale de l'ecclésiologie orthodoxe”, în *Contacts*, XIX-1967, nr. 5 și 60, p. 193.

² Prof. Savvas Agurides, *The social character of Orthodoxy*, Holywell Press, p. 214.

³ Pr. prof. acad. Dumitru Stăniloae, „Comunitate prin iubire”, în *Ortodoxia*, XV, 1963, nr. 1, p. 69.

⁴ Paul Evdochimov, *idem*, p. 227.

Preoți militari în campania armatei române din Ungaria (1919)

„După Sfânta Scriptură, istoria este cartea din care trebuie să ne adăpăm sufletul nostru românesc...”
(Protopop colonel Ioan Dăncilă)

Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan

Notărea de unire a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România, adoptată la 1 Decembrie 1918 de marea Adunare Națională de la Alba Iulia, a consfințit dorința democratică a românilor din aceste ținuturi de a face parte din România Mare. Îmbrățișată și salută în chip sărbătoresc de întreaga națiune română, rezoluția albaiuliană a fost respinsă de guvernul maghiar Károlyi și combătută militar de guvernul bolșevic al lui Béla Kun, instalat la Budapesta în martie 1919. Astfel, în primăvara anului 1919, s-a ajuns la o confruntare militară româno-maghiară finalizată cu ocuparea Budapestei de către armata română în 4 august 1919 și înlăturarea regimului comunist ungar, care intenționase extinderea revoluției sociale de tip bolșevic în Europa Central-Orientală.

La începutul lunii decembrie 1918 armata română a trecut Carpații pătrunzând în Transilvania. Înaintarea trupelor române s-a desfășurat în etapele stabilite de comandamentul aliat în baza convenției militare de la Belgrad din 13 noiembrie 1918. Prima etapă a avut ca limită râul Mureș, operațiunile derulându-se în lunile noiembrie-decembrie 1918. În 24 decembrie 1918 armata română intra în orașul Cluj, Sidonia Docan, secretara Senatului Național Român din Cluj, notând în jurnalul ei: „Mic și mare aleargă spre Piața Mathia la primirea Armatei Române la Cluj. Nu-i vis. (...) Intrarea armatei în frunte cu generalii Niculcea și Gherescu, de înfățișare marțială, produce o emoție indescriptibilă. Plâng bărbații, plâng femeile, copiii, toți zguduți de o emoție sfântă. Apoi și horă în jurul pieții, în jurul lui Mathia.”¹ Astăzi aceste mărturii emoționante pot fi înțelese numai în contextul social-politic extrem de dificil al epocii, când, din toate zările Transilvaniei necontrolate încă de armata română, se înregistrau vești îngrozitoare despre persecuțiile și masacrele antiromânești desfășurate după Marea Adunare Națională de la Alba Iulia². Așadar, depășirea aliniamentului Mureșului s-a datorat apelurilor românilor din nordul și nord-vestul Transilvaniei care au cerut intervenția grabnică a armatei române pentru a pune capăt terorii instituite de trupele maghiare și de bandele secuiești, de a asigura securitatea oamenilor și a bunurilor și a pacifica regiunile.

În această campanie din Transilvania și Ungaria trupele române au fost însoțite de 10 preoți militari, și anume: pr. Mircea Brăescu în Regimentul 10 Putna; pr. Constantin Cărlan în Regimentul 11 Infanterie Siret; pr. căpitan Iosif Comănescu, înainte de război paroh în Ghimbav lângă Brașov, refugiat în România, „bun predicator, devotat trup și suflet armatei române pe care a servit-o cu devotament, foarte cult și patriot”, în Regimentul 2 Vânători „Regina Elisabeta”; pr. Gheorghe Ciosu în Regimentul 14 Infanterie; pr. căpitan Ioan Dăncilă, paroh în Râpa Râmețului, în Regimentul 90 Infanterie Sibiu; pr. Ilarion Dodu în Regimentul VI Tecuci nr. 24; pr. Ioan Nanu în Regimentul 3 Vânători, înainte de război paroh în Râșnov; pr. Ioan Parfenie din Valea Glodului-Suceava în Regimentul 16 Infanterie Fălticeni, căzut prizonier la bolșevicii unguri 56 de zile; arhimandritul maior Iustin Șerbănescu în Divizia 2 Vânători; și pr. Nicolae Vasilescu din Ploiești în Regimentul Vânători de Munte³. Participarea celor trei sacerdoți ardeleni în această campanie ne dovedește că preoțimea transilvăneană a susținut nu numai moral și spiritual „dezrobirea Ardealului”, ci concret și direct prin trei reprezentanți. Trebuie subliniat că încă din timpul conflagrației, când peste 300 de preoți ortodocși și greco-catolici din Transilvania, Banat și Bucovina fuseseră obligați să lupte alături de conaționalii lor în cadrele „unei oștiri străine”, părintele Ioan Dăncilă mărturisea că preoțimea „și-a îndeplinit cu sfințenie chemarea” deoarece fiecare preot român s-a considerat „un reprezentant al neamului românesc și al Bisericii Ortodoxe Române ales din partea providenței ca să se jertfească în orice moment pentru alinarea suferințelor nenorociților săi frați, care și ei au contribuit prin jertfa vieții lor la fericirea zilelor de astăzi”⁴.

¹ Ovidiu Muntean, *Rememorând Marea Unire. Centenar 1918-2018*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2018, p. 80.

² Maria Vaida, *Bihoreni la Marea Unire*, Cluj-Napoca, 2018, pp. 213-233; Horia Bădescu, *Joia patimilor. Roman*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018; Aurel Gociman, *Masacrul din Beliș*, ediția a II-a, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1995.

³ Mircea Păcurariu, *Mucenici și făuritori ai Unirii. Preoțimea din Transilvania și Banat și Unirea din 1918*, Editura Trinitas, București, 2018, p. 361; Constantin Nazarie, *Activitatea preoților de armată în Campania din 1916-1918*, Editura Basilica, București, 2018; Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire. Preoți în tranșee 1916-1919, III volume*, Editura Basilica, București, 2018.

⁴ Ion Dăncilă, *În slujba neamului prin Evanghelie. Îndrumări morale și*

Observațiile lui Ioan Dăncilă sunt confirmate de rapoartele preoților confesori către Marele Cartier General, de aprecierile generalilor Marelui Stat Major și de cele ale comandanților regimentelor care au certificat rolul pozitiv al derului în sprijinirea soldaților.

În ianuarie 1919 s-a negociat o nouă linie demarcațională între teritoriile controlate de guvernul român și cel maghiar stabilindu-se de această dată linia Sighet-Baia Mare-partea de vest a Munților Apuseni, iar la 23 martie 1919 pe aliniamentul căii ferate Arad-Oradea-Carei-Satu Mare. În această etapă s-a ajuns și la primele confruntări militare deschise între trupele române, pe de o parte, civilii unguri și trupele maghiare bolșevizate aflate în retragere, pe de cealaltă parte. Atmosfera era una tensionată din cauza refuzului guvernului maghiar Károlyi de a recunoaște unirea proclamată la Alba Iulia. O mărturie elocventă referitoare la situația din nord-vestul Transilvaniei o oferă preotul militar Ioan Parfenie din Regimentul 15 Infanterie Războieni, care raporta Marelui Cartier General, în 5 mai 1919, că a fost luat prizonier de soldații unguri în Zaláu pe 23 februarie 1919. Umilințele la care a fost supus dezvăluie tensiunea interetnică din zonă, generată de spiritul revanșard al trupelor maghiare și al unor civili unguri, în urma prăbușirii Monarhiei Austro-Ungare și implicat a dezintegrării regatului milenar maghiar: „Am fost făcut prizonier de soldații unguri, legat cu mâinile la spate și dus cu alții spre închisoare. În piața orașului de două ori era să fiu împușcat de populația civilă. Am fost bătut groaznic cu armele și toți ofițerii am fost duși în o altă piață, să ne execute. Am scăpat cu toții, afară de un locotenent ardelean, ca prin minune. Mie mi-au luat civilii banii, ceasul și tot bagajul și toate lucrurile, și preoțești și bisericesti. (...) Zaláu a fost atacat de peste 2000 ostași unguri și 1000 civili înarmați”. Totodată, părintele Parfenie explică aversiunea înverșunată a maghiarilor împotriva sa nu atât prin prisma uniforme militare românești, cât mai ales prin cea clericală precizând că „ura ce este în Ardeal, la unguri, contra preoților români, se revarsă asupra mea. În Tușnad, am fost ținut la celulă pe gerul din februarie. În Sătmar, la secui, am fost supus tuturor injuriilor. Ni se aduceau apoi acuzațiile cele mai absurde și populația refugiată din Zaláu cerea să ne dea pe mâna ei să ne sfășie. Eu a trebuit să-mi distrug hainele preoțești, să mă rad și tund mărunț cu mașina și îmbrac soldățește ca să scap de a fi spânzurat. Niciun ban, o singură cămașă, în închisoare, fără a ieși afară și veșnic amenințarea cu moartea, așa a fost prizonieratul meu”. Această mărturie certifică încă o dată faptul că preoțimea trecea în ochii maghiarilor drept acel segment important al elitei românești care întreținuse sentimentul național și participase în mod decisiv la mișcarea de emancipare națională a românilor din Austro-Ungaria.

Raporturile româno-maghiare s-au înrăutățit după 21 martie 1919, când la Budapesta s-a proclamat Republica Sovietică a Sfatului sub conducerea lui Béla Kun, un maghiar de origine evreiască din Transilvania. În scurt timp, armata maghiară s-a bolșevizat și a început să semene anarhie și violență. Același preot militar Ioan Parfenie descria atmosfera în felul următor: „Bolșevicii nu admit ofițeri, nici grade, sunt contra religiei și în special a preoților. Situația noastră, a ofițerilor, și în special a mea, era groaznică, ne așteptam din moment în moment ca fiecare nemernic să ne ucidă. Putea să o facă căci nu era nicio autoritate, nicio regulă, nicio justiție. Fiecare ce voia făcea și putea și să ne ucidă fără răspundere. Vedeam că nu avem altă scăpare decât de vom fi scăpați de armata română sau să intrăm în garda roșie, lucru ce nu admitem nici ofițerii, nici soldații, la toate propunerile lor. Spuneam să ne împuște, dar în garda roșie nu intrăm”⁵.

În noaptea de 15 spre 16 aprilie 1919 trupele maghiare și unitățile secuiești au atacat armata română staționată pe Valea Someșului și în zona Ciucea din Munții Apuseni. Armata română a deschis contraofensiva și în cinci zile a ocupat Satu Mare, Careiul, Oradea și Salonta, iar la 1 mai 1919 a atins cursul râului Tisa făcând joncțiunea cu trupele cehoslovace la nord și cu cele franco-sârbe la sud. În fața celor aproximativ 60.000 de soldați maghiari se găseau 6 divizii românești de infanterie și 3 brigăzi de cavalerie, în total circa 64.000 de ostași⁶.

Alături de trupele care au fost atacate masiv în zona Munților Apuseni de către armata maghiară și apoi au răspuns pe măsură punând pe fugă unitățile ungurești s-a numărat și părintele Ioan Dăncilă, remobilizat în 8 aprilie 1919, sub stindard românesc în cadrul Regimentului 90 Infanterie Sibiu, secția operativă. O parte din experiențele trăite în această campanie „contra ungușorilor” au fost rememorate de Ioan Dăncilă în textele „Tablouri de la Ciucea”⁷ și „În luptă cu bolșevismul”⁸. Regimentul părintelui Dăncilă a intrat în Ciucea în prima zi de Paști a anului mântuirii 1919 fiind întâ-

națională, Tip. Școalei Militare Inf. „Principele Carol”, Sibiu, 1925, p. 29.

⁵ Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire. Preoți în tranșee 1916-1919, vol. II*, Editura Basilica, București, 2018, pp. 464-467.

⁶ Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, Editura Enciclopedică, București, 1994.

⁷ Ion Dăncilă, *Om și caracter. Schițe*, Tip. lui W. Krafft, Sibiu, [1922], pp. 48-52.

⁸ Ion Dăncilă, *În slujba neamului prin Evanghelie. Îndrumări morale și naționale*, Tip. Școalei Militare Inf. „Principele Carol”, Sibiu, 1925, pp. 115-128.

pinat cu „bucurie” și „dragoste” de localnicii reveniți la casele lor după retragerea bolșevicilor maghiari. Peisajul era unul dezolant, prăpădul lăsat în urmă de trupele lui Béla Kun determinându-l pe sacerdot să-i caracterizeze pe unguri drept „călăi”, „bandiți perciuinați” și „câini ai stepelor din Asia”. Experiența macabră trăită a doua zi cu ocazia înmormântării a cinci soldați români, maltratați în chip josnic de inamic, și vizitarea bisericii românești din Ciucea, profanată de trupele bolșevice maghiare, l-au întristat și dezgustat profund pe părintele Dăncilă nevoit să scrie despre o „veșnică și dureroasă amintire”. Pentru el camarazii uciși erau „sfinți martiri” jertfiiți de „feroce fiare sălbatice scăpate din lanțurile pușcărilor”, biserica păngărită în mod „josnic și diabolic” transformându-i pe bolșevici în „păgâni”, „hiene flămânde după sânge și sfințenie creștinească” și chiar „diavoli cu chip omenesc”. Cele văzute au trezit în inima sa și a camarazilor săi o sete de răzbunare care și-a aflat „dreapta satisfacție” în momentul cuceririi capitalei Ungariei și a arborării tricolorului românesc pe „cupola trufașă a parlamentului din Budapesta care sfida o lume întreagă”.

Ioan Dăncilă nu a fost singurul preot militar care a trecut cu regimentul prin regiunea Ciucea, în preajma Paștilor anului 1919, constatând prăpădul lăsat în urmă de trupele maghiare. Pr. M. Brăescu, confesorul Regimentului 10 Infanterie, raporta Marelui Cartier General, în 3 aprilie 1919, că a fost nevoit să săvârșească „slujbe zilnice fără plată la trei comune ce se află în zona de operații și neutrală, și anume: Bologa, Poeni și Sebeșul Mare (azi Valea Drăganului, județul Cluj n.n.), ai căror preoți s-au refugiat din cauza operațiilor armatelor”. Unul din cei trei sacerdoți a fost protopopul martir Aurel Munteanu (1882-10 septembrie 1940), care relatează ulterior că în acele zile și-a pierdut „copila de nouă luni (...) omorâtă de unguri”⁹.

În cel de al doilea text părintele Dăncilă realizează o retrospectivă generală asupra campaniei împotriva „ideilor lipicioase și periculoase ale bolșevismului” în dorința de a extrage învățăminte morale și naționale pentru cadeții școlilor militare sibiene, dar și de a oferi un „document istoric” pentru posteritate despre acele evenimente. De la bun început mărturisește că misiunea sa principală în mijlocul regimentului a fost de a combate „ideile și curentele atât de molipsitoare și atât de periculoase ale bolșevismului” într-un moment în care contextul social-politic și militar din Transilvania era unul favorabil răspândirii acestora. Cei patru ani de război, cu ororile și spaimele sale, secătuiseră în mare măsură vloga soldaților români ardeleni, expuși, în degringolada revoluționară declanșată de prăbușirea Monarhiei Austro-Ungare, contaminării cu ideile anarhice promovate de comuniști: „Nu ne trebuie nici domni, nici stăpânire, nici preoți, nici biserică, nici armată, nici regi nu ne trebuie, trâmbețau perciuinații de pretutindenea! Ba nici Dumnezeu nu ne mai trebuie, vrem o lume nouă! Aruncați armele de la voi, doar numai popii și ofițerii, plătiți anume pentru aceasta, numai ei singuri lungesc și voiesc războiul!”. Părintele Dăncilă surprinde esența mesajului bolșevic propagat de adepții lui Lenin și Kun scriind: „Înainte de toate voia internaționalizarea, deci despărțirea românului de pământul sfânt al țării, pământ udat cu sângele și îngrășat cu suferințele strămoșilor, pământ apărat cu atâtea vitejie și în decursul atâtea veacuri de bravul nostru popor.” Prin urmare, duhovnicul a înțeles că dacă dușmanul dorea să „distrugă dragostea de țară a românului”, atunci el era chemat să „întărească această dragoste” fortificându-o cu toate mijloacele ce-i stăteau la îndemână.

Confruntat cu această dialectică bolșevică, strategia preotului Dăncilă a fost una bine chibzuită centrată pe sensibilitățile naționale ale soldaților și pe legătura puternică a acestora cu pământul strămoșesc, sentimente la care a făcut apel în anumite momente cheie ale campaniei, precum a fost cel al prezenței pe „istorica câmpie a Turzii, lângă mormântul mucenicului voievod” Mihai Viteazul. Aici relatarea lui Ioan Dăncilă descrie un moment memorabil, identic cu cel ilustrat de Liviu Rebreanu în celebrul său roman „Ion”, și anume sărutarea pământului de către soldați, aidoma țaranului Ion al Glanetașului din satul năsaudean Pripas, „într-un blând apus de soare, i-am îndemnat, ca în semnul credinței și al contopirii sufletului nostru cu pământul sfințit de mucenicescul sânge a lui Mihai, să sărute fiecare pământul țării. Abia, atunci și acolo am simțit cu toții pentru prima dată în viață binecuvântarea tuturor martirilor care zac în sânul pământului românesc, pentru apărarea căruia ne pregăteam atunci, preot și ostași deopotrivă”. A doua direcție a acțiunii părintelui Dăncilă a fost consolidarea loialismului soldaților ardeleni față de suveranii români, Ferdinand și Maria „ai visurilor noastre”, care au călătorit prin Transilvania manifestând public sentimentele cele mai nobile față de valorile și eroii neamului românesc, așa cum niciun habsburg nu o făcuse vreodată.

⁹ Sebastian Stanca, *Contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului (1916-1919)*, Ediție, studiu introductiv, note și indici de Mihai-Octavian Groza și Mircea-Gheorghe Abrudan, Editura Argonat/Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Cluj-Napoca/Deva, 2015, pp. 144-145.

Agenda PS Vasile

Aprilie 2019

2 februarie (Întâmpinarea

Domnului): A participat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserica din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, prin rostirea de ecfonise și binecuvântări

3 februarie: La Sfânta Liturghie este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, unde rostește ecfonise și binecuvântări.

10 februarie: A fost prezent la Sfânta Liturghie în mijlocul credincioșilor de la Biserica „Pogorârea Sfântului Duh” din cartierul Zorilor - Cluj-Napoca.

17 februarie: Participă la Sfânta Liturghie în mijlocul credincioșilor de la Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din cartierul Mănăstur - Cluj-Napoca. La finalul Sfintei Liturghii Dr. Mircea Gheorghe Abrudan (cercetător științific III), face o prezentare a volumului omagial „Bucuria Credinței”.

24 februarie: În Duminica a XXXIV-a, slujește Sfânta Liturghie în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, unde rostește ecfonise și binecuvântări.

Activități ale Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj, aprilie 2019

Marți, 2 aprilie 2019, în Aula Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a avut loc lansarea cărții cu titlul: *Cugetări pentru fiecare zi din an* a Sanctității Sale Kirill, Patriarhul Moscovei și al Întregii Rusii, prefațată de Prea Fericirea Sa Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Au prezentat: IPS Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, Prof. univ. dr. Mircea Popa, Pr. lect. univ. dr. Grigore-Dinu Moș și Arhim. lect. univ. dr. Benedict Vesa.

Miercuri, 10 aprilie 2019 (săptămâna a V-a din Postul Paștilor), la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, Înaltpreasfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Andrei a oficiat Denia Canonului celui Mare al Sfântului Andrei Criteanul, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi din care au făcut parte slujitorii catedralei, preoți-profesori de la Facultatea de Teologie și Seminarul Teologic din Cluj-Napoca. Răspunsurile la slujbă au fost date de Corul Facultății de Teologie Ortodoxă, dirijat de Arhid. asist. univ. dr. Daniel Mocanu.

Joi, 11 aprilie 2019, în cadrul „Serilor culturale” la Muzeul Mitropoliei Clujului, cu binecuvântarea și în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei a avut loc lansarea volumelor: *Al treilea munte* de Victor Constantin Măruțoiu - doctor al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca - (Editura Școala Ardeleană) și *Îngerul muntelui roșu* de Persida Rugu (Editura Limes). Între vorbitori a fost Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, Președintele Senatului UBB.

În cadrul ședinței lunare a preoților din Protopopiatul Ortodox Cluj I, de joi, 11 aprilie, a fost prezentată cartea *Istoria Transilvaniei*, ai cărei autori sunt Acad. prof. univ. dr. Ioan Aurel Pop, Rectorul Universității „Babeș-Bolyai” și președintele Academiei Române

și Acad. prof. univ. dr. Ioan Bolovan, prorector UBB și director al Institutului de Istorie George Barițiu din Cluj-Napoca. Au vorbit Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, Președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai” și Prof. Ioan Bolovan.

Facultatea de Teologie Ortodoxă a fost, împreună cu: Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, Seminarul Teologic Liceal Ortodox, Liga Studenților, Asociația

Tinerilor Creștini Ortodocși Gherla, Liga Tinerilor Dej și Asociația Studenților Creștini Ortodocși din România, filiala Cluj coorganizatoare a *Pelerinajului tinerilor pe jos de la Icolă la Mănăstirea Nicula*, ediția a IX-a, sâmbătă 13 aprilie 2019.

La biserica Schimbarea la Față din Cluj-Napoca, au fost invitate să susțină cuvinte de învățătură următoarele cadre didactice ale facultății noastre:

7 aprilie 2019 (Duminica a IV-a a Postului Mare) Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu,

14 aprilie 2019 (Duminica a V-a a Postului Mare) Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru.

Luni, 15 aprilie 2019, în Aula Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a avut loc audierea spectacolului document: *Alexandru Codin Mironescu - Rugul Aprins: Calea întru lăuntru inimii*, după un scenariu de Ion-Costin Manoliu, în regia lui Dan Puric, redactor și coordonator de proiect: Magda Duțu. IPS Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei a vorbit despre intelectualii mișcării „Rugului Aprins”. Au luat cuvântul invitații: Dan Puric și Paul Yawer. Arhim. lect. univ. dr. Benedict Vesa a arătat contextul în care a reușit să cunoască personalitatea lui Alexandru Mironescu, chiar de la urmașii lui și a prezentat cele trei cărți care vorbesc despre el, apărute la Editura Renașterea: Alexandru Mironescu, *La scaunul mărturisirii*, Ileana Mironescu, *În preajma lui Alexandru Mironescu*, Ieroschimonahul Daniil de la Schitul Rarău (Sandu Tudor), *Hrisovul clipelor* - versuri. Evenimentul a fost moderat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății.

Liga Studenților din Cluj a organizat marți, 16 aprilie 2019, în Sala Auditorium Maximum a Universității Babeș-Bolyai, conferința cu titlul *Profilul psihocultural al României de azi*. Invitați au fost: Prof. univ. dr. Daniel David, prodecan al UBB, Conf. univ. dr. Adrian Papahagi și Conf. univ. dr. Radu Preda, președinte executiv al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc.

În perioada 14 -16 aprilie 2019, a avut loc la Mănăstirea Lainici, județul Gorj, cea de-a XI-a ediție a Simpozionului Național Studențesc, organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Craiova. În cadrul celor două secțiuni: „Responsabilitatea preotului față de satul românesc în contextul realității contemporane” și „Traducători și traduceri biblice și patristice din Oltenia” au prezentat referate următorii studenți ai facultății noastre:

- Gheorghe Iustinian Crețu, *Satul românesc-spațiu al procesului de inculturație*,

- Laurențiu Lucaci, *Preoțimea satului transilvănean din vremea mitropolitului Andrei Șaguna. Viața rural-bisericească și învățătoarească în secolul al XIX-lea*,

- Cătălin Aurelian Onicaș, *Imaginea satului românesc, rădăcină străbună. Lupta pentru supraviețuire a Bisericii Ortodoxe Române în secolul XX*,

- Bogdan-Lucian Șoptorean, *Templul din Ierusalim - simbol al unității naționale a poporului ales în perioada postexilică*.

În data de 18 aprilie 2019 Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca și Centrul de Dialog între Teologie și Filosofie al Universității Babeș-Bolyai a organizat conferința cu titlul: *Teologia apofatică a Sfântului Dionisie Pseudo-Areopagitul și receptarea ei în Tradiția ortodoxă*, susținută de Pr. lect. univ. dr. Grigore-Dinu Moș.

Joi, 18 aprilie 2019, în cadrul Târgului de Carte Gaudeamus, ediția a XX-a desfășurată la Cluj-Napoca, a avut loc în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Andrei și a altor oameni de cultură, lansarea a două volume apărute sub egida Editurii Renașterea: Eugen Pentiuc, *Vechiul Testament în tradiția ortodoxă răsăriteană* și Anastasios Kallis, *Ce este Ortodoxia?* Între cei care au luct cuvântul a fost Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, președintele Senatului UBB.

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Cluj, a organizat joi, 18 aprilie 2019, în sala Auditorium Maximum” a Universității Babeș-Bolyai, tradiționalul concert de pricesne, muzică bisericească și cultă, intitulat „**Cu noi este Dumnezeu**”. Concertul a fost susținut de Orchestra Profesionistă „Cununa Transilvană”, interpreți

de folclor, grupuri vocale și corale și soliști instrumentiști. A participat și Corul de cameră „Psamodia Transilvanica” al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijor Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu.

Vineri, 19 aprilie 2019, a avut loc o întâlnire de suflet a studenților facultății cu Diac. lect. univ. dr. Adrian Sorin Mihalache (Facultatea de Teologie Ortodoxă Dumitru Stăniloae - Universitatea Alexandru Ioan Cuza Iași), cu tema: *Trei șanse și trei provocări pentru studentul teolog*.

În Duminicile Postului Mare, studenții Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, însoțiți de cadre didactice au continuat activitatea misionară ce constă în cântarea la strună și oferirea răspunsurilor la Sf. Liturghie, rostirea unui cuvânt de învățătură și discuții cu preoții și cu credincioșii din parohiile Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, după următorul program:

Duminică, 17 martie 2019 Parohia Cutca - Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru.

Duminică, 24 martie 2019 Parohia Podeni - Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perșa.

Duminică, 31 martie 2019 Parohia Aluniș - Pr. lect. univ. dr. Grigore-Dinu Moș.

Duminică, 7 aprilie 2019 Mănăstirea Petru Rareș, Ciceu Corabia - Pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuța

Duminică, 14 aprilie 2019 Parohia Bucea - Diac. asist. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea.

În perioada 14-19 aprilie 2019 a avut loc la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a doua (ultima) săptămână duhovnicească a Postului Mare

Duminică, 14 aprilie 2019 a fost săvârșită, la Capela Facultății, Utrenia și Sfânta Liturghie a Sf. Vasile cel Mare, iar seara la Catedrala Mitropolitană *Vecernia și Pavcernița Mică*, Î. P. S. Părinte Andrei a susținut o cateheză.

Luni, 15 aprilie 2019, a fost săvârșit Ceasul I, la Capela Facultății, iar seara studenții și cadrele didactice au participat la audierea spectacolului document: *Alexandru Codin Mironescu - Rugul Aprins: Calea întru lăuntru inimii*.

Marți, 16 aprilie 2019, a fost săvârșit Ceasul al III-lea, la Capela Facultății, iar seara, la Catedrală, Pavcernița Mare. A predicat Pr. Dorel Gălan (Cluj-Napoca).

Miercuri, 17 aprilie 2019, a fost săvârșit Ceasul al VI-lea, la Capela Facultății, iar după-amiaza, Sfânta Liturghie a Darurilor mai Înainte Sfințite. A predicat Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, Președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai”.

Joi, 18 aprilie 2019, a fost săvârșită Utrenia, la Capela Facultății, iar seara Pavcernița Mare, la Catedrala Mitropolitană. A predicat Diac. lect. univ. dr. Adrian-Sorin Mihalache, invitatul ASCOR Cluj-Napoca;

Vineri, 19 aprilie 2019 a fost săvârșit Ceasul al IX-lea, la Capela Facultății.

În perioada 20-23 aprilie 2019 un grup de studenți ai specializării Artă sacră, coordonați de Prof. univ. dr. Marcel Gheorghe Muntean au efectuat o vizită de documentare la câteva mănăstiri și biserici monumente istorice și de artă din județele Suceava și Neamț: catedrala Sf. Ioan cel Nou de la Suceava, biserica Sf. Cruce Pătrăuți, Mănăstirile Putna, Sucevița, Moldovița, Humor, Arbore, Neamț, Agapia și Văratec.

În perioada 22-25 aprilie 2019 s-a desfășurat în județul Argeș Olimpiada Națională Corală. Vicepreședinte al comisiei pentru secțiunea licee-seminarii teologice a fost Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul facultății.

Parohiile ortodoxe „Intrarea în biserică a Maicii Domnului”, „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” și „Pogorârea Sfântului Duh” din Bistrița au organizat în cursul lunii aprilie a. c. la biserica „Coroana”, o serie de seri duhovnicești. Printre invitați au fost cadre didactice ale Facultății de Teologie Ortodoxă clujene:

în 5 aprilie, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia - duhovnicul Facultății a susținut prelegerea cu tema: *Ortodoxia și cultura inimii. Exces de rațional și deficit de emoțional în viețile noastre ?*

în 19 aprilie, Arhim. lect. univ. dr. Benedict Vesa a susținut prelegerea cu tema: *Judecata Crucii*.

Dr. Dacian But-Căpușan

**IPS ANDREI
MITROPOLITUL CLUJULUI, MARAMUREȘULUI ȘI
SĂLAJULUI**

În fiecare **luni**, între orele 8.00 și 10.00, conduce ședința Consiliului Permanenței Eparhiale.

În fiecare **vineri**, între orele 8.00 și 10.00, predă cursul de Spiritualitate pentru studenții din anii III și IV de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

În fiecare **miercuri**, între orele 20.30 și 21.00, realizează emisiunea „Cuvântul Ierarhului – spiritualitate creștină pe unde hertziene”, pentru postul de radio „Renașterea”.

În fiecare **miercuri și vineri**, între orele 10.00 și 15.00, acordă audiențe clerului și credincioșilor.

Aprilie 2019

COMITETUL DE REDACȚIE:

Președinte:
IPS Arhiepiscopul și Mitropolitul **ANDREI ANDREICUȚ**

Vicepreședinte:
PS Episcopul-vicar **VASILE SOMEȘANUL**

Membri:
Consilier cultural Pr. dr. Bogdan Ivanov, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Pr. prof. dr. Liviu Vidican-Manci

Director:
Pr. dr. Cătălin Pălimaru

Editura Renașterea * Piața Avram Iancu, 18
400117, Cluj-Napoca * Telefon / Fax 0264-59.96.49
Internet: www.renasterea-cluj.ro
E-mail: revista@renasterea-cluj.ro

CUI (CF) 4547095
IBAN: RO84 BTRL 0130 1205 P129 1800
Banca Transilvania, Cluj (Revista RENĂȘTEREA)
ISSN: 1223-4435

Redactor responsabil:
Pr. Florin-Cătălin Ghiț

Tehnoredactor: Pr. Eugen Mera

DIFUZAREA:
Pr. Nicolae-Dragoș Kerekes

COLABORATORI PERMANENȚI:
Mircea-Gheorghe Abrudan, Mircea Gelu Buta, Dacian But Căpușan,
Cezar Login, Ierom. Maxim Morariu, Marcel Muntean,
Adrian Papahagi, Protos. Simeon Pinteș, Nicolae Turcan,
Arhim. Benedict Vesa